

Casparus Brülovius
‘Caius Iulius Caesar’

Tragoedia
(1616)



Jan-Wilhelm Beck
Institut für Klassische Philologie
Lehrstuhl Lateinische Philologie
Universität Regensburg
Universitätsstraße 31
93040 Regensburg
Februar 2007

Tragoediae Περιοχή

Divus Quirinus atque Caesar Iulius
Vrbi facinora praedicant sua praestita.
Cicero, inimicis Caesar ut reddit suis
Vitam decusque, hanc evehit clementiam.
Sed post ab amplo honore decreto ordine 5
Caio monarchae, Brutus et trux Cassius
Manus nefandas Imperatori inferunt;
Octavianus quam graviter ulciscitur,
Triumviris cum caeteris, caedem impiam.
Sed Tullio iussu peremto Antonii, 10
Mox parricidae principes cum Porcia
Mortem sibi accersunt; mulieres, Fulviae
Furore pressas, placat Octavii favor.
Antonio cum uxore devicto sua,
Haec timida cum famula occidit morsu aspidum, 15
Antonius sese ense saevus traicit,
Pacem restituit Caesar orbi Octavius.

Personae Tragoediae loquentes

Quirinus vel Romulus	primus Romanorum Rex
Caius Iulius Caesar	a Senatoribus in Curia nefande caesus anno aetat. 56 die 15. Martii ab u. c. 709
M. Antonius	Consul et Triumvir crudelissimus
M. Tull. Cicero	a tyranno Antonio Fulviaque uxore, resistente et connivente tandem Octaviano, proscriptus et occisus
<i>Percussores Caesaris</i>	
M. Iunius Brutus Caepio	a pugna Pharsalica non tantum vita cum reliquis subsequentibus coniuratis a Iul. Caesare conservatus, verum inter amicos etiam habitus, Galliam et Praeturam urbanam obtinuit. post benefactoris sui caedem cum fratre Decimo et Cassio gladio se traicit.
D. Iunius Brutus Albinus	Consul constitutus a Caesare et inter secundos haeredes ab eodem scriptus fuit.
C. Cassius	a Iul. Caesare ad Praeturam evectus et Consul designatus est.
C. Trebonius	Legatus Caesaris in Galliis, deinde Praetor et Consul eiusdem beneficio Caesaris
P. Servilius Casca	hic primus Caesari inflixit vulnus.

L. Tull. Cimber
 L. Domitius
 Cornel. Cinna
 Q. Ligarius
 Pontius Aquila
 Publ. Turullius
 Livius Drusus

Ambiorix
 Cavarilla

Dux Celtarum sive Germanorum veterum
 foemina Germ. adultera

L. Genutius
 Porcia

Apparitor

M. Bruti uxor fidelissima, marito mortuo, vitae pertaesa, ardentis (verba sunt Martialis Epigr. l. I.) avido bibit ore favillas oreque concluso et compresso carbonibus semet ipsam suffocavit.

Calpurnia
 Hortensia

C. Iul. Caesaris coniux
 foemina facundissima, mulierum Romanarum causam agit apud Triumviros.

M. Aemilius Lepidus

Praetor, Consul, Mag. Eq. et Triumvir; Caesaris amicus. ab Octaviano coactus triumviratu sese abdicavit.

Spurina

Augur

Venus
 Iuppiter

Alecto
 Megaera
 Tisiphone

Furiae

C. Iul. Caesar Octavianus Augustus

secundus Roman. Imperator, C. Iulii Caesaris sororis nepos, a quo non solum haeres scriptus, sed in filium etiam adoptatus est; ideoque in nomen familiamque eius transivit.

Fulvia

Antonii uxor, quae nihil muliebri praeter corpus habebat; gladio enim cincta Triumviros ad caedes perpetrandas virumque ad supplicium de Cicerone sumendum armavit et cuncta miscuit.

Herennius

Centurio

Cn. Popilius Laenas

a Cicerone aliquando in iudicio capitis defensus, ingratissimus illi caput et dexteram amputavit.

Spectrum

M. Bruto apparens

Cleopatra

Aegypti Regina ultima, victa et capta ab Octaviano, aspide sese necat.

Psella

Cleopatrae virgo nobilis, eodem mortis genere occumbit.

Proculeius

Octaviani intimus

Regulus
 Pueri Octaviani
 Lentulus
 Pueri Antoniani

Dux Puerorum a partibus Caesaris stantium

Dux Puerorum pro Antonio pugnantium

Milites Antoniani

<Chorus canens>

<Chorus Luperorum canens>

<Chorus Deorum et Romanorum canens>

Actus primus Scena prima

Quirinus

- Quir. Coeli trisulco templa petii fulmine,
Capreae ad paludem iura cum populo dabam;
Coeli trisulco templa linquo fulmine
Latiique terras, nostra visito moenia,
A curibus olim nomen hastatum trahens, 5
Divus Quirinus, patre Gradivo satus
Rheaque matre, lacte nutritus lupae,
Simulacra cuius in his videntur montibus.
Fossus meo postquam ense cecidit Amulius,
Amulius contemtor aequi, mens mala, 10
Paliliumque festus incepit dies,
Vbi silva stabat, ubi recessus erat gregis,
Vrbis iacio cum fratre nova fundamina,
Maduere cuius spreta sanguine moenia.
Nam regna socium ferre minime sustinent; 15
Socii potestas omnis impatiens erit.
Pater ipse coeli pepulit e coelis patrem
Suisque regnum fratribus partitus est.
Quas non procellas excitarunt Labdaci
Gemini nepotes? scelere Tantaleam domum 20
Implevit Atreus; bina progenies Procae
Sese impiavit, scepra dum mutua gerit.
Haec nostra Roma novit incunabula,
Tenuia sane; verum ad imperii decus
Evecta summum, Dea vocatur gentium, 25
Cui nil secundum, simile cui nihil ullibi.
Ego namque fortunantibus Diis omnia
Primus Deorum numen accivi sacrum;
Diis templa, Diis altare primus condidi,
Deinde leges iuraque tuli. legibus 30
In corpus unum subditorum pectora
Coalescere solent, spiritus lex urbis est,
Leges polum solumque cum ponto regunt
Et praecavent, ne saeva sit confusio,
Quae perdit urbes, Martis ad certamina 35
Obarmat animos, imperia pessum premit.
Augustiorem reddo me lictoribus,
Numerus volantum quos aperuit vulturum;

Asylo aperto, mihi Senatores creo
 Centum, patres pietate claros et fide. 40
 Raptis Sabinis, Iuppiter Feretrius
 Pingues Cenini vidit excisi hostias.
 Antenna fracta viribus cessit meis,
 Crustuminaque Fidenaeque cum Veientibus
 Mea ampliarunt Marte fusi moenia. 45
 Deus ut mihi dedit inter indigetes locum,
 Pompilius armis auxit urbem ac legibus.
 Digessit annos lege, disposuit dies,
 Patrem patratum, Fecialem maximum
 Sacrisque legit Numa curandis viros. 50
 Vt mira cessit pugna tergeminum virum
 Foedumque Metii desiit spectaculum,
 Hostilius Albae tecta fregit proximae,
 Cuius ruinis nostra magmentum capit,
 Dum numerus ingens duplicatur civium 55
 Urbisque domibus additur mons Coelius.
 Post dives Ancus coeteris cum regibus -
 Quibus ultimum, superba cui sunt nomina,
 Volo remotum - nostra sacris legibus
 Armisque clara reddiderunt moenia. 60
 Libido postquam turpis exegit procul
 Reges, potestas nova novorum consulum
 Urbis decus dispersit in cunctas plagas,
 Armis et hostes exuit temerarios.
 Vbi Thuscus ille Porsena suis cum viris? 65
 Cocles fugavit, Mutius cum Cloelia.
 Vbi Tarquinii amplae sunt Superbi copiae?
 Lacus Regillus dissipatas indicat.
 Vbi Volscas gens rebellis? hanc acerrimus
 Tenaxque mentis Coriolanus contudit 70
 Graviter. ubi fortitudo Gallorum effera?
 Domuit eorum spiritus vis Manlii,
 Equitumque nimbo pepulit anser pervigil.
 Quis mascula recensere poterit pectora,
 Urbs Romuli quae protulit ab exordio? 75
 Et proferet, dum terra stabit cum polo.
 Periere mundi imperia florentissima:
 Est funditus deletus Assyriae status,
 Diadema regni Persici iacet aureum,
 Perenne visu robur aegrum est Graeciae. 80
 Romana vis perstabit aere perennior,
 Populum et sedendo vincet adversum sibi.
 Nulla opera, nullae opes Quiritum viribus
 Resistere queunt aut eas infringere.

Humana Dii custodiunt, terrestrium 85
 Curam gerunt, nec cuncta fortunae rotat
 Ambigua sors fatique violens impetus.
 Sed o malorum prae foribus est Ilias;
 Tibi illa, nata mea, tibi, Roma, imminet
 Miseranda! quantis obrueris luctibus! 90
 Manus scelesta, quae rapinis et dolis
 Se pascit, animam everberabit Caesaris,
 Totum monarchae per solum mitissimi.
 Verum trucida, habebis a tergo Deos
 Deasque facinus vindicantes impium; 95
 Votis vocatus aderit etiam Iuppiter,
 Tuebitur graviaque scelerum diluet.
 Haec est vicissitudo ab annis plurimis,
 Vt minima rerum adaugeantur plurimum
 Et inde lapsu maxima gravi corruant. 100

Scena secunda

Caesar, Antonius, Cicero

Caes. Sic est, amici: Roma nunc est totius
 Caput orbis.
 Ant. orbis est caput venerabile.
 Cic. O fortunatam natam te consule Romam!
 O fortunatam natam me consule Romam!
 Caes. Quid hominibus prae caeteris innotuit, 105
 Vbi sunt adustae Solis aestivi plagae?
 Ant. Ibi nota Roma, notus est Caesar magis:
 Invicto ovamus Caesari.
 Caes. Quid terra vertice sub Lycaonio timet?
 Cic. Romam timet, sed Caesarem gravius timet: 110
 Invicto ovamus Caesari.
 Caes. Quis carmen illis et melos mortalibus
 Est, quos propinqua tingit ardens Sol face?
 Ant. His Roma carmen, carmen est Caesar magis:
 Invicto ovamus Caesari. 115
 Caes. Cui paret ora, qua premit lucem Tethys?
 Cic. Populo Quirini, at Caesari paret magis:
 Invicto ovamus Caesari.
 Caes. Tellus ubi est, ubi polus est, ubi pontus est,
 Audita Caii fama Iulii Caesaris. 120

- Ant. Similem tibi Romana tempora nesciunt.
- Caes. Equidem recensent corda fasti mascula:
 Cunctando qui restituit unus perdita,
 Libyū sua contrivit Hannibalem mora.
 Accepta qui tenere torquis nomina 125
 Corvique, Galli contuderunt copias.
 Decius pater, cum filio Decius nepos
 Focos paternos sublevarunt sanguine.
 Veios fugavit et Faliscos strenue
 Tenellae amans Camillus adolescentiae. 130
 Papyrius acer, Cursuum nomen gerens,
 Ferociam compescuit Samnitium.
 Parvo potens Fabricius, invictus dolo,
 Cum laude Pyrrho fortiter bella intulit.
 Te, mente liber, capte Regule corpore, 135
 Feritas perennem fecit olim Punica.
 Vivis, dum eritque terra, vives, Scipio,
 Virtute cuius tūsa luges Africa
 Et vindicata plaga Cannarum doles.
 Marcelle, vives, celse, quod trieteride 140
 Syracusanae civitatis divitis
 Demessuisti robur ingens proelio.
- Cic. Viri profecto, Caesar, hi fortissimi.
- Caes. Fortissimi? si ademeris tu Caesarem.
 Non lecta tibi sunt nostra commentaria, 145
 Quae bellicos inter tumultus scripsimus?
- Cic. Legi, relegi; tersa sunt et recta sunt
 Et ex tripode profecta vatis Delii.
- Caes. Helvetiis, qua Geneva surgit, restiti
 Et ad Ararim illorum cecidi exercitus; 150
 Qua strage magnum vindicavi Cassium,
 A Tigurinis enecatū civibus.
 Fregi procacis Ariovisti milites,
 Servare vitam qui coacti lintribus
 Rheni fluenti liquida tranarunt vada. 155
- Cic. Haec eleganter primus enarrat liber.
- Caes. Quis Belgium? quis Suessiones supplices?
 Quis Ambianos? Atrebates et Nervios?
 Veromanduos bellace pugnantes manu?
 Quis Aduaticos, nostra quis contemptui 160
 Brevitas erat nanosque dicebant ioco?
 Quis hosce populos vertit in celerem fugam?
- Ant. Caesar fuit, qui fudit omnes proelio.
- Caes. Quis Osisinos? quis Rhodones? atque Sesuvios?
 Quis Antuates? cumque Veragris Venetias, 165

Sontiates et Soldurios Sontiatium?

Curiosolitas ac Vnellos?

- Ant. Caesar hos
Et Caesaris vicere cum Caesare duces.
- Caes. Bigerriones, Praetiani, Vocates,
Ausci, Garites, Cocosates, Sibutzates 170
Et incolae totius Aquitaniae
Vulneribus acti terga verterunt sua.
- Cic. Haec et secundus explicant et tertius.
- Caes. Quis, obsecro, devicit Vsipetum manus?
Quis bellicosos strage Tenchteros dedit? 175
- Cic. Caesar itidem.
- Caes. quis ponte strato transiit
Fluenta Rheni?
- Ant. Caesar hic primus fuit.
- Caes. Cum bellicosa gente Suevorum ducum,
Cui paria non sunt numina immortalia,
Secunda gessi bella: non miramini? 180
Britanniam, non cognitam scriptoribus,
Cum classe primus qui subegit maxima,
Caesar fuit.
- Cic. ea quartus enumerat liber.
- Caes. Caesar fuit, qui barbaras fudit manus
Vercingetorigis et Ambiorigis perfidi. 185
- Cic. Quarto haec habet posterior et sexto prior.
- Caes. Quis Menapios cum Senonibus cumque Vbiis
Avaricos devicit et Carnutios?
Sequana celeris quos amne, Parisios, secat?
- Ant. Caesar fuit, qui vicit adductos populos 190
Et Arimium, quo torsit in patrios lares,
Spernens Senatus iussa, pila hostilia.
- Caes. Quis vino et artibus inclytam Massiliam
Hispaniamque vicit?
- Ant. etiam Caesar has
Vicit.
- Caes. ubi Magnus ille Pompeius gener, 195
Me Caesarem qui ferre non poterat parem?
Terra marique fusus in Pharsalia,
Maduere multo cuius agri sanguine,
Fugam dedit deditque lethum Aegyptiis.
Quid Pharnaces? nostisne, amici, literas! 200
- Cic. Ἐγὼ ἦλθον, εἶδον, ἔνικον.
- Ant. hae sunt literae.
- Caes. Vbi Ptolemaeus cum Photino Aegyptius?
Quid cum Catone Scipio? quid cum Iuba
Bassus? quid arma filii generi mei?

- Hinc inde nostra dissipata iacent manu. 205
 Quis totidem, amici, stravit hostes ac duces?
 Provincias quis addidit tot Italiae?
 Urbem quis auxit tot superbis urbibus
 Populisque?
- Ant. nemo.
- Caes. nemo, quod Caesar sciam, 210
 Perferre potuit dexteræ fulmen meae;
 Solus meam non sensit artem Iuppiter.
 Quidnam videtur flumen eloquii tibi?
- Cic. Nullius exstat flumen ingenii ullibi,
 Nulla eloquendi tanta vis et copia,
 Quae non dicam exornare, sed, sicut decet, 215
 Narrare, Caesar, res tuas gestas queat.
 Sive dederis mihi Periclem aut Demosthenem,
 Sive dederis mihi Isocratem aut Hortensium,
 Ingenia tantis excident praeconiis.
- Caes. Est multitudo causa caesorum hostium. 220
- Cic. Gentes domuisti immanitate barbaras
 Populosque multitudine innumerabiles:
 Itaque ferentur bellicae laudes tuae
 Linguisque literisque populorum omnium,
 Nec, septicollis Roma dum stat, de tuis 225
 Vnquam memoria conticescet laudibus.
- Caes. Τιμώμενοι γὰρ πάντες ἤδονται βροτοί.
Honore omnes gaudent mortales. a
- Cic. Persaepe soleo mente complecti mea
 Omnes ducum, omnes imperatorum omnium,
 Ab urbe qui vixere Roma condita, 230
 Omnes potentum principum, omnes gentium
 Regumque res cum laude gestas cum tuis
 Nec proeliorum magnitudine concita
 Nec varietate dissimilium gentium
 Nec celeritate perferendi prospera 235
 Conferri ab ullo posse mortali viro.
- Ant. Conferre potius Palladi felem potes.
- Cic. Neque loca citius ulla disiunctissima
 Potuere cuiusquam pervolari passibus,
 Haec quam tuis non dicere volo cursibus, 240
 Claris sed illustrata sunt victoriis.
- Caes. Nescit moram militia, properato est opus.
 Namque occupatos arma si praevenierint,
 Vaga tremor anceps occupat praecordia,
 Et, quae locis ab exteris quaerenda sunt, 245
 Vt commeatus, arma, nummi, pabula,

Clusis viis ab hostibus custodia,
Ea pernegantur.

- Cic. pernegantur scilicet.
Multos scio, qui bellicas laudes solent
Ceum fabulam deprimere verbis invidis, 250
Detrahere ducibus et mera ex invidia
Communicare cum corona militum.
Et certe in armis magna virtus militum est;
Auxilia socia, tum loci opportunitas,
Tum commeatus et rates multum iuvant. 255
Sed maximam quasi iure sibi tribuit suo
Fortuna partem; quicquid agitur prospere
Et mascole, id sibi pene totum vindicat.
Verum tuae tu tibi paratae gloriae
Laudisque partae neminem socium invenis. 260
Totum tuum est, quod maximum est, totum tuum est.
Nihil etenim ex hac laude centurio sibi,
Nil turma, nil praefectus ullus, nil cohors
Decerpit; imo illa ipsa rerum maxima
Mortalium regina Fortuna in tuae 265
Se societatem gloriae haud offert: tibi
Cedit lubens, tuam esse totam perdocet.
- Caes. Mi Marce Tulli, patriae nostrae pater
Linguaeque lumen, vera sunt, quae disseris,
Et, vera ni essent, haud paterer illa exprimi, 270
Et me locutum poeniteret propalam.
Laus namque propria non meretur gratiam,
Nec se sinit in os vir bonus laudari;
Et hostis acer Deus inanis gloriae est.
Sed interim non conticenda est veritas, 275
Verum palam, quae gesta sunt, fari decet,
Alios ut arment nostra facta heroica.
Nec omne nostris tribuo regnum viribus:
Quid sit Deus, quid Imperator, me haud fugit.
Suum monarchae et principes orbem regunt 280
Dextraque frenant; sed simul sunt maximi
Dei clientes: ille regum ac principum
Moderatur aequa sceptrum dispensans manu.
In proelia acies tardus aeratas trahes,
Nisi superiorum rector et domitor tuis 285
Aspiret ausis. ille prostratam solo
Urbem ruinae mole tegit, ille ocyus
Fumo superbam eliminat gentem levi;
Huius potenti brachio nos vicimus,
Quos vicimus. bonos sagitta missili 290
Parthos Iove duce et Marte fundemus brevi,

Metalla Crasso graviter ulturi data.

Εἶπερ γὰρ ἀδικεῖν χρῆ, τυραννίδος πέρι

Κάλλιστον ἀδικεῖν; τ' ἄλλα δ' εὐσεβεῖν χρεών.

Iniusta si patranda sunt, propter regnum ea patrare

293a

Optimum est; in reliquis pietatem exercere licet.

294a

Scena tertia

M. Brutus, D. Brutus, Cassius, Trebonius, Casca, Cimber, Domitius,
Cinna, Ligarius, Aquila, Turullius, Drusus, Caesar

- M. Br. Auguste Caesar, patriae clemens pater! 295
- D. Br. O domitor orbis, patriae princeps tuae!
- Cas. Diis genite princeps, nomen ab Iulo trahens!
- Tre. O Imperator semper optime maxime,
Divisa cuius imperia sunt cum Iove!
- Caes. Quae vestra sunt petita?
- M. Br. culpam, quaesumus, 300
Remitte culpam, magne Caesar, quaesumus.
- Caes. Nunc, eia, magnum nominatis Caesarem,
Saevum tyrannum quem vocastis perperam.
- M. Br. Fatemur, o monarcha rerum praepotens,
Fuisse nos in proelio Pharsalico, 305
Qui sanguinem vitamque petierunt tuam.
Fatemur, et nunc criminis nos poenitet.
Quem poenitet peccasse, pene est innocens.
- D. Br. Lacrymis agendum est: supplices, Caesar, vides,
Hae te precantur pedibus iniectae manus. 310
- Aqu. Benigne Caesar, quicquid irarum fuit,
Transierit. ex hoc foedus ac pietas die
Colantur, animis odia damnata excidant.
- Tre. Ponatur omnis ira, et ex animo tumor
Erasus abeat.
- Cas. spiritus dum corpori 315
Vitalis inerat, gratias pangam tuas.
- Ci. Miserere, Caesar!
- Dom. restitu lapsos, precor,
In gratiam atque dignitatem pristinam.
- Con. Om. Erimus ministri corporis sancti tui.
- Caes. Si, Marce Brute tuque Cassi et caeteri, 320
Quosunque coram veste cerno lugubri,
Ex iure parti victor agerem proelii,

- Mors certa vos maneret omnes; nam necis
 Vitaeque ius in vestra venit corpora.
 Sed omnibus quia corda sunt clementia, 325
 Quicunque stirpe Caesarum sunt editi,
 Semperque fidos vos mihi spero fore,
 Me flamma amoris egit in clementiam:
 Sopita sint, quae facta sunt Pharsaliae.
- M. Br. Dignum tabellis facinus incidi aereis! 330
 Caes. Tibi, Marce Brute, matris ob Serviliae
 Praeclara iungor facta Thesea fide:
 Tibi cis Alpes obtinebis Galliam;
 Sed nunc, ab urbe quae tenet nomen suum,
 Praetura tibi conceditur cum Cassio, 335
 Quae dignitate antistat aliis omnibus.
 In posterum te, Brute, faciam consulem,
 Tibi Cassius collega designabitur.
 Te, qui meus legatus olim in Galliis,
 Glasto Britannos illitos cum fuderim, 340
 Ad consulatus iterum honores eveho.
 Sic caeteris urbana didam munia,
 Equitum magistros deligam, plebis sacros
 Faciam tribunos, consules et flamines,
 Clementia ut spargatur undique Caesaris. 345
- M. Br. Dii paria, Caesar, pretia pro tantis tibi
 Meritis rependant.
- D. Br. Dii diu te protegant.
- Cas. Toti tui erimus, Caesar Augustissime.
 Tre. Tui salutem corporis tutabimur.
- Cas. Si te tuumque, Caesar, animum fallimus, 350
 Sint nostra non leviora Troianis malis.
- Cim. Ego perditus de monte Tarpeio ruam.
 Dom. Ego dira magnis esca nabo piscibus.
 Lig. Propriusque iugulo gladius haerebit meo.
- Ci. Meo voraces rostra sua tingent lupi. 355
 Aqu. Pondus ego volvam Sisyphi revolubile.
 Tu. Latus meum Megaera scindet perfidum.
 Dr. Alter volucris rapiar Ixion rota.
- Con. Om. Si te tuumque, Caesar, animum fallimus,
 Ita nos bonis et opibus eiiciat Deus 360
 Vitasque nostras, urbe salva ac incolis,
 Vt hosce lapides iacimus.
- Caes. est factum satis.
 Iam praestitam perpendite fidem. nam gravi
 Deus catena vindicat periuria.

Scena quarta

Cicero, Caesar

- Cic. Certe parietes atque tabulae Curiae 365
 Tibi maximas referre grates gestiunt,
 Invicte Caesar, hosce dum reddis suis
 Tuaque non abuteris victoria.
- Caes. Ἀθάνατον ἔχθραν μὴ φυλάττω, θνητὸς ὄν.
Immortalem inimicitiam non retineo, mortalis existens. a
 Cum posuit hostis arma, victorem decet 370
 Odia et feroces impetus deponere.
- Cic. In principe bono rara mentis lenitas.
- Caes. In principe bono clara virtutis nota
 Clementia est et parcere suis hostibus.
 Punit is inique, qui nimis punit reos. 375
 Saevi leones, quae impulerunt, transeunt;
 Ignobiles sunt pertinaces bestiae.
 Clementiam qui postulant a Caesare,
 Mox Caesar illis exhibet clementiam;
 Vitamque servat civium, prohibet necem. 380
- Cic. Cum laude vidimus tuam victoriam,
 Quae proeliorum terminata est exitu;
 In urbe cives ante quos amisimus,
 Hos perculit vis Martis, haud victoriae.
 Tu reddidisti fratribus Ligarium, 385
 Tu reddidisti Curiae amissum diu
 Suisque Marcellum et viros fortissimos.
 Tu me meis, tu reddidisti me foro;
 Tu protulisti in proelio vocem auream,
 Raram novamque: 'PARCE MILES CIVIBVS.' 390
 Animum, monarcha celse, vicisti tuum;
 Qui vincit animum et cohibet iracundiam,
 Hunc ego similimum iudico magno Deo.
- Caes. Haec summa virtus, petitur hac coelum via.

Scena quinta

Cicero, Caesar, Ambiorix, Cavarilla

- Cic. Nam quid ea prodit insolita mortalium
Species? an homines sunt? an ex Stygia domo?
Heu fugite, fugite! Caesar, heu fuge; si fugis,
Ride. 395
- Caes. mane. quo, Marce, te portas? mane.
- Cic. Quid? egone maneam, Stygia cui cum cornibus
Contisque longis turba iam nunc imminet? 400
- Caes. Mane, obsecro; nil est pericli.
- Cic. nil?
- Caes. puta,
Homines vides.
- Cic. sed, quaeso, qui sint, ocyus
Deprome, Caesar.
- Caes. tute, qui sint, excute;
Mitia tibi responsa, ne dubites, ferent.
- Cic. Horrendus animum invasit attonitum pavor,
Quasi inter arma dicerem causam Annii,
Massiliae pisces qui edit barbatulos.
Heus, vos mei homines, qui estis? aut quo tenditis? 405
- Amb. Die Theutischen Liutor, Cundrigi,
Wirthmar, eend ale mannem ambacht
Thie gwerre, Caesar bittisa gebenio
Marche, kovel, rhedecfaha, si perdriter,
Karren, tho galleno inth' Allemannien
Ham eend huysen, Theuta Oonse int
Thie hemelisa, det Romersstzke rigkhia
Eend mande, eend quinde, eend merche,
So de grisgamse eend gwverre clusio. 410
- Cic. O Iuppiter, portenta quae linguae evomunt!
Satius profecto est esse mutum quam loqui,
Quod nemo recte intelligat. 415
- Caes. sed quos, cedo
Mi Marce, reris hosce? 420
- Cic. Germanos reor.
- Caes. Tetigisti acu?
- Cic. nam saepe memorasti mihi,
Quam sint agrestes, simplices et barbari.
De moribus, mi Caesar, horum dissere.
Sed quid ea mulier vapulat?

(Actus I)	Casparus Brülovius, 'Caius Iulius Caesar'	15
Caes.	ni fallor, haec	425
	Adultera est, mi Cicero, tecto expellitur.	
Cav.	O Alrun', Alrun' helpio!	
Amb.	helrun thie quade!	
	Ant quere mann so halgen truvv standt sussimy!	
Ger.	Schlavette, slavette! pu! pu thuro, thuro!	
Caes.	Hac puniunt, mi Cicero, poena, quas toro	430
	Laeso nefandos petere concubitus iuvat.	
	Coram suis maritus accidit pilos,	
	Dein per omnia verberare et virgis lupam	
	Compita agit, usque dum anima polluta evolat.	
Cic.	O tempora! o mores nefandos! hac die	435
	Iterata mundo saepius sunt risui	
	Adulterorum furta; leviter pellices	
	Adulterosque Deo execrandos plectimus.	
	Furtis tori foecunda culpae secula	
	Totas domosque genusque generosum inquinant,	440
	Quo fonte derivata clades in domos,	
	In patriam populumque seductum fluit.	
	Atque ecce, quam robusta torquent verbera!	
Caes.	Hoc, Marce Tulli, tibi velim persuadeas,	445
	Vllo sub orbe castius non vivitur,	
	In simplici quam vivitur Germania,	
	Quamvis amicti vestibus paucissimis.	
Cic.	Ibi non habebunt Romuli leges locum:	
	Quicumque mas a femina se passus est	
	Nudum videri, capitis hic esto reus.	450
Caes.	Minime reor, nam Romulum illi nesciunt.	
	Coniugia sera; sacra lex apti tori,	
	Eadem iuventa, proceritas similis; pares	
	Similesque facta sanciant connubia.	
Cic.	Aequalitas spectanda coniugibus venit,	455
	Coniunctio impar esse concors non potest.	
Caes.	Mortalium nemo ante Germanos fide est:	
	Dare verba mollia nesciunt; quin libere et	
	Simpliciter aequo iure vivunt cum omnibus	
	Armisque violari hospites fas non putant.	460
	His omnium aedes publicae, hos sanctos habent;	
	Si quid abiens deposcis, id conceditur.	
Cic.	Χρὴ ξεινον παρέοντα φιλεῖν, ἐθέλοντα δὲ πέμπειν.	
	<i>Oportet hospitem praesentem honorare,</i>	a
	<i>volentem discedere dimittere.</i>	
Caes.	Spelunca parvas parva disponit domos;	465
	Iunctaeque virgae cortice et densi vepres,	
	Congesta passim robora advolvunt focis	
	Vlmosque totas, arbores et pineas.	

- Cic. Turbam gigantum tu mihi depraedicas.
 Caes. Corpus caloris et gelu patiens habent.
 Vt bella gessi in Gallia contermina, 470
 Non subierant per tria domos quinquennia.
- Cic. Hominum fidem! sed perge tu, quo ceperas.
 Caes. Apparet illic magnitudo corporum;
 Severa facies, sermo trux ac horridus,
 Nec vultus horum nec acies quit luminum 475
 Ferri.
- Cic. profecto vultus effata indicat.
 Caes. Capto Vesontione Sequanorum oppido,
 Tantus meos timor occupavit milites,
 Ad nomen ut perterriti sint Teutonum.
- Cic. Fortasse capita praebuerunt Gorgonum. 480
 Caes. Certe tulerunt nulla cornua Gorgones,
 Vt hi, nec hirtis terruerunt pellibus.
 Capiunt cibum, sed separati singuli;
 Vros sagittis insequuntur per nemus,
 Lucum Suevi quem vocant Hercinium. 485
 Omnesque nandi sunt periti maxime
 Et in cibo potuque sunt parcissimi.
- Cic. Nonne bibuli prae caeteris sunt Teutones?
 Caes. Quo non bibendi cessit ardor diditus?
 Quid Graeca gens? non strenue graecarier 490
 Solet? quid ille barbarus mos Thraciae?
 Natis in usum gaudii pugnant scyphis.
 Quis Persicos non apparatus audiit?
 Sybariticae quo fama non venit dapis?
 Bibunt Falernum, Coecubum Ausonii bibunt, 495
 Potiora coenis vina Pontificum bibunt.
 Nardo peruncti et rore stillant myrrheo,
 Dacnada saepe crine pungentem alligant
 Totamque mentem in plena mergunt pocula,
 Vt et tribunal et pavementum mero 500
 Tingant.
- Cic. in Hippiae illa vidi nuptiis.
 Domesticum - proh dolor! - ad exemplum vocor,
 Tergilla binis quod notavit congiis.
- Caes. Frugalitas, mi Marce, mihi Germania est:
 Vino carent et mercibus caris carent. 505
 Namque ad labores perferendos mercibus
 Dulcique vino effaeminari animos putant.
 Excussa in agris poma compescunt famem,
 Et fraga humilibus vulsa dumetis cibos
 Faciles ministrant; lacte vescuntur quoque 510

- Et carne, milio victitant atque hordeo;
Ex hordeo milioque potum sibi coquant.
- Cic. Libenter isthaec, Caesar, attendi et tibi
Hoc pro labore gratias ago maximas.
- Caes. Non est, quod illas, Cicero, solvas gratias. 515
Auxilia mea pete promta: quae possum, feres.
Sed vos, in urbe qui fuistis iam diu,
Specimina quaedam proelii vestri date.
- Amb. Parl' Alleman, o Caesar, hedt bacht serssino.
- Caes. Hercinia decies silva nivibus canuit, 520
Et flava decies falce decubuit Ceres,
Vt bella gessi in Gallia et conterminis
Regionibus terrisque, sed linguas eas
Addiscere haud potui; omnis incassum labor.
Thiegserre Theutzison.
- Amb. gwverre qhem barit! 525
- Caes. Quid sic stupescis, Cicero? quo mihi cursitas?
- Cic. Ah, pereoo!
- Caes. semper, Marce, plus iusto times.
- Cic. Praeoccupat ita animum timor meum, uti prope
Attonitus astem.
- Caes. collige animum nec time.
- Cic. Quid iste sibi vult clamor?
- Caes. ululatum hunc ferum 530
Lingua sua vocare blarritum solent;
Quo carmine atque flebili armorum sono
Pertriste cupidi Martis accendunt opus,
Animos suorum territantes hostium.
Conflate vos et buccina et litui sono, 535
Canora celeri tympana quatite verbere.
- Cic. Mirabile istud, Caesar, est pugnae genus.
- Caes. Quod si videres, Marce, totum exercitum,
Mirabilem tum diceres. nam ceu vides, 540
Immane torquent tegmen Hercinii lupi
Setaeque pexum et dentibus cum candidis
Terribile visu vertici imponunt suo.
Etiam leonum et piscium exuvias gerunt.
- Cic. Vrique.
- Caes. libros arborum quidam legunt, 545
Quidam boum cum cornibus deformibus,
Caudis pilosis ac aduncis unguibus
Et caprearum sibi cooptant tergora.
Sunt tela trunci, galea fit de pellibus;
Oblonga vibrant scuta, totam quae tegunt
Homini staturam, gladius ibi rara est avis, 550
Spathasque gestant ad latus dextrum graves.

- Cic. Vix ista quatiat arma centimanus gigas,
Qui olim praealtum imposuit Ossae Pelion.
- Caes. Sed varia specta, Marce mi, certamina.
- Cic. Dum verba facimus, specto, mi Caesar, lubens;
Insolita namque contuor spectacula. 555
- Caes. Hic esto finis proelii et certaminis
Lususque, silva quem docet Germania;
Perpetua namque silva recte dicitur.
Cessate tandem, pavimus sat lumina, 560
Cessate nunc.
- Cic. cessare non intelligunt.
- Caes. Dirimite ludum; nesciunt finem rudes.
Nunc pompa, nostris quae triumphis accinet
Paeana laetum, properat instanti gradu.
Sed quid sibi augustalis ille apparitor? 565

<Apparitor>

- App. Auguste Caesar, Domine clementissime,
Novos honores Roma decrevit tibi
Coramque iussit plebe pro rostris legi.
- Caes. Quaecunque crevit ordo lectus, perfice.
- App. Senatus, Equitum ordo atque plebs Quiritium 570
Invicto honores hosce crevit Caesari:
Caesar quod arma gesserit pro patria,
Quod liberam nunc fecerit Rempublicam,
Vrbes quod urbi adiecerit clarissimas,
Sella curuli sedeat et celso throno, 575
Sedere reges et monarchae quo solent;
Vestes triumphis usitatas induat,
Capite coronam ubique gestet lauream,
Pater vocetur patriae.

Chorus canens

- Cho. *Salve Caesar! patriae pater!* 580
Iubila Roma! patriae pater Caesar salutatur!
- App. Senatus, Equitum ordo atque plebs Quiritium
Statuit honores hosce patri patriae:
Signator aes quodcunque imagine Caesaris,
In omnibus ei statua ponitor aedibus 585
Eique templum conditor concordiae;
Dictator esto et censor ad vitae exitum.

Chorus canens

Cho. *Salve Caesar! patriae censor!
Iubila Roma! patriae censor Caesar salutatur!*

App. Senatus, Equitum ordo atque plebs Quiritium 590
Censori honores hosce crevit Caesari:
Vt Iulia illi collocetur Curia,
Ei tribus cognominetur Iulia,
Ei parentur festa quinquennalia;
Qui Quintus est a Martio mensis, suum 595
Eius in honorem nomen habeat Iulii.
Clemens vocetur Imperator, Rex pius
Et sacrosanctus Iuppiter.

Chorus canens

Cho. *Salve Caesar! Iuppiter alme!
Iubila Roma! dicitur primus Caesar Imperator!* 600

App. Senatus, Equitum ordo atque plebs Quiritium
Hos primo honores Imperatori tulit:
Sacrilegus esto, Caesarem qui laeserit;
Pro eius salute vota faciant singuli,
Iurent per eius nomen et vitam et caput; 605
Quaecumque Caesar mandat, habeantur rata.

Chorus canens

Cho. *Plaude Roma! victus est orbis,
Romanas aquilas timet orbis!
Orbem Caesar reddidit urbi.
Pacem Caesar reddidit orbi. 610
Salve Caesar! clare triumphis!*

Actus secundus Scena prima

Porcia, M. Brutus

- Por. Vxor Tonantis et soror Saturnia,
Quid, quaeso, gravium mole curarum obrutus
Meus agitur Brutus? heu! sive ambulet
Sive sedeat sive vigilet seu dormiat, 615
Insueta mentem rodit anxietas gravem.
Sed ecce, lupus in fabula! tristis iterum.
- M. Br. Quocunque gressus pono, ponit eos metus.
Nullus fere est peritus in Sapientia,
Quem non ad unguem mea didicit industria; 620
Et nulla secta est Philosophorum de grege,
Quam non ad usque coronidem totam imbibi.
Sed nulla eorum pascit animum turbidum,
Nec ipsa, quae Platona divinum refert.
Critona, Philebum et Menoëm perlego, 625
Pervolvo fratres fratribus cum coeteris
De legibus. sed lecta celeriter avolant;
Adeo novum illud incutit formidinem
Facinus, et animum distrahens cura anxium
Partes in omnes memoriam turbat loco. 630
Metum foris dissimulo, curas suppresso
Et cuncta, quae tranquilla sunt, prae me fero.
At interim varios colores induo
Noctu domique et vereor, ut mea Porcia,
Prudentiae virique studiosissima, 635
Vulpem latentem in mente perplexa occupet.
- Por. Huc, mi ocule Brute?
- M. Br. quid expetis, mea Porcia,
Horsum gradu quae tacita suspensio venis?
- Por. Vnum expeto, mi Brute!
- M. Br. quodnam illud cedo!
- Por. Effare, quaenam cura mentem concoquat 640
Tuam dolorque?
- M. Br. meamne mentem concoquant
Cura et dolor?
- Por. cura et dolor.
- M. Br. nullus dolor
Et nulla cura.
- Por. coniugem celas tuam?

- M. Br. Nil celo nec animum habeo, quod celem tuum.
 Por. Fidemne facies? tristior solito ambulas. 645
- M. Br. Iam laetor, ecce, laetor usque, o Porcia,
 Donec tuis datur fruier amplexibus.
 Por. Quid igitur istud, corde quod presso gemis?
 M. Br. Sollicita nimium mulierum gemo pectora.
 Por. Sollicita debet esse mulier pro viro. 650
- M. Br. Pro quolibet?
 Por. abige ioca. pro socio tori.
 Quin unico dic verbulo!
- M. Br. quid vis tibi
 Dicam?
- Por. quod ego rogo.
 M. Br. quid rogas?
 Por. quod iam sciam.
- M. Br. Quid iam scias?
 Por. animum inquietat quod tuum.
 M. Br. Animum inquietat quid meum?
 Por. quin desine. 655
 Mi Brute, tandem ubi dixeris, cognovero.
- M. Br. Mea Porcia! meum corculum!
 Por. quid, Brute mi?
 M. Br. Mea vita!
 Por. quid, mi Brute?
 M. Br. quid? dolor anxifer!
 Por. Mihi dolor eximetur, age! quin innuis?
- M. Br. Ὡς γὰρ ἐπεκλώσαντο θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσι, 660
 Ζῶειν ἀχνομένους; αὐτοὶ δε τ' ἀδηκέες εἰσί.
Sic destinarunt Dii miseris mortalibus, 660a
Vt vivant tristes; ipsi vero sine cura sunt. 661a
- Por. Eloquere, mi vir, qui molestet te dolor?
 M. Br. Non omnis est spargendus in vulgum dolor.
 Por. Inclusus artus strangulat, cor aestuat.
 M. Br. Secreta mentis nemo sanus detegit. 665
 Por. Adeone, Marce, noster amor eviluit?
 M. Br. Taceo; tacentem certa comitatur salus.
 Por. Annon Amyclas perdidit taciturnitas?
 Per Iunium, mi Brute, Brutum te precor,
 Effare; fido pectore arcana occulam. 670
- M. Br. Alium silere quod voles, primus sile.
 Por. Aures tacentes coniugis metuis tuae?
 M. Br. Multae in loquendo et garrulae sunt foeminae.
 Por. Sunt ranae in undis garrulae, non foeminae.
 M. Br. Amica amicae dum retegit, omnes sciunt. 675
 Por. Tacebo veluti quercus ac durus lapis.

- M. Br. Fac lapide te taciturniorem ac arbore;
Ad quaestionem tracta, perfluis undique.
- Por. Hoc istud est pomum Eridos? illa haec Tyndaris?
O Brute mi! hem!
- M. Br. quid illud? heu, mea Porcia. 680
Heus! ocyus quis, advocate huc clinicum!
- Por. Ne clinicum vocate.
- M. Br. deliciae meae!
Cur tam profundum vulnus infligis tibi?
Sine, obligem.
- Por. ne feceris.
- M. Br. nequeo tuum
Videre praesens sanguinem: horret animus. 685
Et ni loquare, concidam.
- Por. ne concidas,
Hoc te cruore reficio.
- M. Br. quin edoces?
- Por. Ego, Marce Brute, tibi Catonis filia,
Nuptum tibi data sum.
- M. Br. teneo.
- Por. non pellicis
Vt more tantum particeps essem tori, 690
Mensae atque rerum prospere fluentium,
Sed omnis etiam sortis adversae, suo
Quam ferre debent cum marito coniuges.
Certe bonum est commune, commune est malum:
Officit utrique, quicquid alterutri malo est; 695
Perplacet utrique, quicquid alterutri bono est.
Si te dolor debilitat, uxor te tua
Hortatur, auxiliatur et solatur et
Fatur; ministrat, excubat, iuvat, allevat.
Si coniugis dolor edit animum luctifer, 700
Praestare debet officia vir mutua.
- M. Br. O foeminae, sententiae huic subscribite;
Te digna, coniux, loquere.
- Por. te quantum attinet,
Nil plane in hoc repondo matrimonio.
Gracchus mihi esses, ego tibi Cornelia. 705
Sed ego tibi, marite, qua re animum meum
Monstrabo rursus? quamve referam gratiam,
Ni in perferendo dolore, ni in moeroribus
Taciturnitatem cum fide poscentibus
Comitemque sociamque tibi me addidero lubens? 710
Non, Brute mi, marite mi, sum nescia
Naturam haberi muliebrem a cunctis viris
Pro languida, pro debili, pro garrula,

- Quaeque reticenda non sit arcana diu.
Sed o profecto, Brute mi, multum facit 715
Ad comitatis decora moresque optimos
Primis ab annis educatio commoda
Et cum probis castisque conversatio.
- M. Br. Nam cum improbis commercium facit improbos
Cumque optimis commercium facit optimos. 720
- Por. Mihi, mihi hoc accessit, o mea suavitas,
Quod et Catonis illius sum filia,
Sapientiae qui nomen a nomine gerit;
Mei parentis proavus orator fuit
Optimus et Imperator optimus, optimus 725
Itidem Senator; et quod uxor sum tua,
Mi Marce Brute, gloria clarissime.
Quibus omnibus cum fiderem minus antea,
Nunc a dolore video me insuperabilem.
Proinde fare, Brute, quid deliberas? 730
Tormenta nulla, nulla tanta est quaestio,
Quae possit extorquere mihi concredita.
Sum ferre praesto, inferre, quae poterit manus.
- M. Br. O Iuppiter! da, rebus ut gestis bene
Dignus maritus Porcia inveniar mea. 735
- Por. Quae res gerenda?
- M. Br. Caesari insidias struo,
Paucis habes.
- Por. tu Caesari lethum inferes?
- M. Br. Decrevit animus.
- Por. Iuppiter te roboret.
- M. Br. Reconde dicta et vale.
- Por. vale, memorem mones:
Agenoriam Harpocratemque, Dii faxint, agam. 740

Scena secunda

Calpurnia, Hortensia

- Cal. Vos, cuncta quae potestis, almae virgines,
Cum vivo igni quae potestis parvulo
Naves movere cingulo, ceu Claudia,
Portare cribro flumen, ut pia Tuccia:
Altare sacris destinatum, ceu decet, 745
Instruite rebus; tu sequere me, Hortensia.

- Hor. Coram Lydorum Rege sapientum Solon
Princeps beatum praedicat Tellum virum;
Coramque eodem ad alta coelorum evehit
Bitona, fratre cum Cleobi, more equi 750
Matrem trahentes essedo ad fani sacrum.
- Cal. Quo tendit haec oratio, mea Hortensia,
Edocta Graecis et Latinis literis.
- Hor. Quo tendat haec, mox audies.
- Cal. certe audiam.
- Hor. Aetate nostra si Solon is viveret ... 755
- Cal. Quid tum, mea soror?
- Hor. audi.
- Cal. et hoc certe audiam.
- Hor. Solon beatam diceret Calpurniam
Prae caeteris vel caeteris adiungeret.
- Cal. Non per Minervae sacra queo, quin rideam.
Sed me beatam, foemina o clarissima, 760
Cur somnias?
- Hor. ne somnium mihi dixeris,
Quae vera sunt.
- Cal. qui vera sint, fare, obsecro.
- Hor. Prognata vere regio de semine.
- Cal. Ergo beatus nemo, cui tenue est genus?
- Hor. Habes virum ex animi tui sententia, 765
Quiritium totius imperii caput.
Fidum mulieri coniugem raro invenis.
- Cal. Habeo mihi que de viro illo gratulor.
- Hor. Temet profecto filiam Alcinoi puto,
Cui tot precatus est Vlysses prospera: 770
Σοὶ δὲ Θεοὶ τόσα δοῖεν, ὅσα φρεσὶ σῆσι μεμ<ο>νᾶς:
Ἄνδρά τε καὶ οἶκον καὶ ὁμοφροσύνην ὀπάσειαν
Ἐσθλήν.
- Tibi Dii tanta dent, quanta animo tuo cupis:* 771a
Virum et familiam et concordiam praebeant bonam. 772a
- Cal. profecto, qui beati sint, latet,
Hortensia, tibi nec Solonem intelligis.
- Hor. Mihi ergo tu dic illud, uxor Caesaris. 775
- Cal. Si quis diem quoque obierit recte suum, is
Dignus, beati qui vocetur nomine.
Prius tamen quam fata senserit ultima,
Nullo modo beatus appellandus est.
Omnis rei notare debes exitum, 780
Casura quo sit; nam Deus multos, quibus
Concessit ampla, saepe vertit funditus.
Si me priorem Parca traheret Caesare,
Omnis beatam turba memet diceret.

- Hor. Ne optaveris, quae optanda nequicquam tibi. 785
 Cal. Hortensia, decus mulieris facundiae,
 Tot fluctibus non credo decumanis mare
 Tolli et procellis, quot torum viduum undique
 Nunc corporis, nunc mentis exagitant mala.
 Donec maritus sospes est et vitam agit, 790
 Coniux mariti fertur oculis omnium;
 Sed ut maritus, unica vitae anchora
 Vitaeque fulcrum, abivit in tristes rogos,
 Nae, vel Iocasta vel Clytemnestra et pia
 Hecuba miserior vivit uxor postuma, 795
 Neque Lucifer neque Luna neque Solis iubar
 Illuxit infeliciorem foeminam.
- Hor. Aetate tuus in florida Caesar viget
 Succique plenus multa vivet secula.
 Hunc igitur audax exime animo scrupulum. 800
 Cal. Secunda spero cuncta.
- Hor. sed nunc tempus est,
 Deabus ut legitima faciamus sacra.
- Cal. Faxint Deae, tutela quis urbis data,
 Vt, quicquid adversi imminet, quod cor mihi
 Praesagit, omne id trans fretum Boreas ferat. 805
 Dea bonitatis, quae bona geris nomina,
 Dea Vesta, cuius hic tuae sunt virgines,
 Anna o Perenna, anni perenni abscondita:
 Meum maritum Caesarem defendite
 Reique longum tegite salvum publicae. 810
 Si precibus his annuitis, age, signum date
 Rapida<e>que misso coelitus flamma<e> globo
 Hos victimarum flosculos absumite.
 Eheu! quid hoc?
- Hor. hoc omen est scaevum.
- Cal. polo
 Nulla Dea flammam mittit.
- Hor. eheu!
 Cal. quid querar? 815
 Nulla annuere vult Domina.
- Hor. dirum urbi imminet.
- Cal. Mihi imminet vel, quod timeo, Caio imminet.
 Age, age mea soror, vota nunc contraria
 Fundamque precesque.
- Hor. vota quae?
 Cal. contraria. 820
 Dea bonitatis, quae bona geris nomina,
 Dea Vesta, cuius hic tuae sunt virgines,
 Anna o Perenna, anni perenni abscondita:

- Meum maritum Caesarem defendite
 Reique longum tegite salvum publicae.
 Si precibus his annuere pietas non sinit, 825
 Si Caesari sors imminet nubila, agite,
 Signum date polo! precibus his moveamini
 Rapidaeque misso coelitus flammae globo
 Hos victimarum flosculos absumite.
- Hor. Veneranda Vesta! quam celeriter lapsus est 830
 Hic ignis!
- Cal. ah! ad vota non bona decedit!
 O spes inanes! o pericla instantia!
 O fata nostris, fata mala cervicibus
 Minitantia! o quis ferre opem miserae mihi?
 Nunc occidi! nec ulla spes miserae mihi 835
 Salutis est super. unda vultus obruet,
 Animaque moestae triste fluctus oppriment.
- Hor. Ne prorsus animum Domina mea despondeat;
 His forsitan Deabus iratis favet
 Tibi supremus Iuppiter. nam saepius 840
 Numine premente numen aliud fert opem:
 In Troiam Vulcanus, at pro Troia
 Apollo stabat; aequa Troiugenis Venus,
 Iniqua Pallas. odit Aeneam pium
 Lucina, propior Daunio heroi fuit; 845
 Tamen ille tutus Veneris ivit numine.
 Saepius Vlysssem petiit aequoreus Deus,
 Eripuit hunc Minerva patruo saepius.
 Quis et tibi, Deabus iratis tribus,
 Adesse numen bene favens non dixerit? 850
- Cal. Audire nequeo plura. conveniendus est,
 Nostrum decus columenque, Caesar Iulius.

Scena tertia

Cassius, D. Brutus, M. Brutus, Trebonius, Casca, Cimber,
 Domitius, Cinna, Aquila, Ligarius, Turullius, Drusus

- Cass. Laetare, Cassi: caedis artifices habes;
 Laetare: ferro, nisi Acheron prohibet, cadet
 Pater ille patriae. scilicet! pestis cadet. 855
 Et dira Erynnis patriae afflictæ cadet.

- D. Br. Ignave, iners, enervis et, quod maximum est,
Inulte Cassi.
- Cass. quis ita iactat Cassium?
- D. Br. Hem! Brutus est!
- Cass. quid illud, age, clamoris est?
- D. Br. Iras profecto questibus vanis agis. 860
- Cass. Credo, quia manus Caesarem necdum ferit.
- D. Br. Nunc ergo, amici, tempus imminet ultimum:
Quae vestra mens de Caesare?
- Treb. perimendus est.
- Cass. Perimendus est.
- Cim. perimendus est.
- Dom. perimendus est.
- D. Br. Quid, Marce frater, facinoris num poenitet? 865
- M. Br. Varius subinde me aestus incertum rapit,
Vt, saeva saevus bella cum gerit Africus,
Vtrinque fluctus maria discordes agunt;
Montes truci volvuntur undarum salo,
Vt astra coelo celsa tacturos putes. 870
Haud aliter, o corona amicorum, meum
Cor fluctuatur.
- Cass. causa quae mutat animum?
- M. Br. Me fama nostri terret adversa populi.
- Cass. Contemne famam, fama nil vero favet.
- Treb. Haec fama nostrum nomen aequabit polo. 875
- M. Br. Quis tollere virum poterit, emeritum bene
De publica Re deque nobis omnibus?
- Cinn. Monstrum hominis est Reique latro publicae.
Quod enim reliquit crimen intactum? aut ubi
Sceleri pepercit? specimen antiqui fori 880
Fraude est adeptus, fraude nil non implicat.
- Aqu. Quam multa Gallis movit ac Helvetiis,
Trebocis, Nemetibus, Rauracis, Vangionibus,
Aliis, Senatus iussa contra et literas?
- Lig. Sequitur amores Cleopatrae meretricios 885
Eique regna dividit Canopica.
- Tur. Cneum interemit Marte Pompeium impio,
Tutum putans nunc, cive caeso nobili,
Bonus esse socer.
- Treb. occidit in spectaculis
Saepe innocentes et probos, vitae integros. 890
- Dru. Contra Metellum clepsit aerarii bona
Et inde acervos abstulit magnos opum.
- D. Br. Amore tituli tangitur vano nimis;
Nam statua posita stat in Pyrenis montibus.
- Cass. Primum sibi locum asscribit in consessibus. 895

- Treb. Mavult vocari primus in parvo oppido,
Quam in patria secundus; ita titulos sitit.
- Casc. Dictator et tribunus et censor populi
Et consul omnes audit in vitae dies.
- Cim. Nomen superbum liberatoris gerit. 900
- Dom. Titulum - o scelus! - honoresque surripuit Iovi.
- Cinn. Per fas nefasque magna corrasit bona.
- Aqu. Provincias compilat uti Salustius.
- Tur. Suis obedit ducibus haec iactantibus:
Si, recta quae sunt, feceris, plectere; si
Male egeris, caput eris imperii sacrum. 905
- Lig. Sumtus graves profundit in spectaculis.
- Dru. Vestem triumphis praebitam semper gerit.
- D. Br. Semper et ubique decora gestat laureae.
- Cass. Malecinctus omnem per voluptatem ambulat. 910
- Treb. Novus Imperator more non solito venit.
- Casc. Omnis potestas pedibus eius subiacet.
- Cim. Vbique non cuniculis, sed machinis
Oppugnat et pessundat hanc Rempublicam.
- Dom. Eius statua mox debet a thenna vehi. 915
- Cinn. Eius in honorem Romuli in fano Dei
Posita est imago hoc nomine: 'invicto Deo'.
- Aqu. Stat statua statuam proxime Bruti senis
Interque Reges.
- Lig. consules modo subrogat,
Modo removet, qui somnii parcissimi. 920
- Tur. Quoscumque vult, amplissimo inserit ordini.
- Dru. Plerosque Sphinge argentea mittit reos.
- D. Br. Augusta loca profanaque hastae subiicit.
- Cass. Vertit domos et templa molitur sacra.
- Treb. Sacro tribunos igitur amovit loco,
Statuae coronam detrahentes regiam. 925
- Casc. Non amplius vult surgere Senatoribus
Inflatus ille venter; at tamen impius
Tetrumque male olidumque profluvium parat.
- Cass. Quid, Brute; nonne haec vera sunt?
- M. Br. verissima. 930
- At scis?
- Cass. quid illud?
- M. Br. nuper et vitam mihi
Dedit et honores, tibi dedit, dedit omnibus.
- Cass. Sed plura longe nostra nobis patria
Dedit, huic igitur et plura debemus bona.
- M. Br. Quodcumque dicis, certa me pietas movet. 935
- Cass. Excede pietas, si modo nostra in domo
Vnquam fuisti; dira Furiarum cohors

Veniat ab imo Tartari fundo excita.
 Adeste, adeste sceleris autores Deae,
 Adeste celeres: non satis magno meum
 Ardet furore pectus. 940

Treb. hui! Brute, excita
 Te, Brute! utinam ille Brutus viveret!
 Cim. Putasne, praetor Brute, an ab olitoribus
 Et non potius a nobilibus illa omnia
 Crebris tuum ad tribunal adscribi notis: 945
 'Heus Brute, dormis? anne Brutum te esse scis?
 O Brute! Bruto egemus, expergiscere!'

Dom. Putasne, Brute praetor, a mulierculis
 Hinc inde dispergi libellos supplices
 Et non potius a principibus urbis viris, 950
 Te vindicem patriae tuae cupientibus?

Cinn. Quod sit tyrannus, nemo facile pernegat;
 Nec dubito, quin, si propter haec felicia,
 Quae contigerunt Caesari, tutum bonis
 Esset viris priva illa de illo scribere, 955
 Quae sentiunt, proinde de illo scriberent,
 Quae de furore Catilinae pessimi:
 Quo Caesar hic deterior aestimandus est,
 Quanto putandus peior est, qui crimina
 Perficit, eo, perficere qui meditatus est. 960

D. Br. Age, frater, age: praebeto te nobis ducem.

Aqu. Age, videamus civitatem liberam.

Lig. Tuo ense liberetur a peste hac gemens.

D. Br. Reges removit Brutus imperio gravi
 Et consul ipse Brutus ideo factus est; 965
 Caesar removit dignitatem consulum
 Et ultimus Rex ipse Caesar factus est.

M. Br. Vicistis; anceps abiit, excessit timor,
 Ad hauriendum sanguinem inimicum feror.
 Nudate ferrum!

Perc. dicta, facta, quid amplius? 970

M. Br. Servire vultis, liberi quondam, amplius?

D. Br. Malum malorum pessimorum pessimum
 Est servitus, quod non modo armis bellicis,
 Sed morte potius est repellendum procul.

Tur. Grave est, grave pati et triste servitii iugum; 975
 Officia sed praestare cum reverentia
 Maleferiato, effeminato, pessimo,
 Hoc servitutis est iugum intolerabile.

Dru. Servire, quicquid, Brute, dicis, nolumus.

M. Br. Evadere mea liberi cupitis manu? 980

- Cass. Nihil est beatum, sancta libertas abest.
Tua cupimus esse dextra liberi.
- M. Br. Ergo duce me tolletis invisum caput?
- D. Br. Hoc nectar est, hae sunt rosae, Ambrosii cibi.
- Cass. Vt hac tyranni virulenti sanguinem 985
Profundere magnus gestit et vix se tenet!
- Cass. Non est ferenda semper ambitio ducis,
Ne vis ferendo roboretur perfida,
Ne fomes illi subditum patientia
Sit et licentiae omnis omne incendium, 990
Quo tota tandem igne sidat patria.
- M. Br. Haec ergo tragica scena quem inveniet locum?
- Treb. Non tragica, sed laeta urbe fiet comica.
- Cass. Locumne quaeris caedis?
- M. Br. illum ipsum.
- Cass. bene est.
Mihi videtur Curia esse aptissima. 995
- M. Br. Cur?
- Cass. quia Senatores, ubi hoc conspexerint,
Remis equisque nos iuvabunt omnibus.
Haec namque caedes fiet e re Curiae.
- M. Br. Indago certe mentis acris Cassio est.
- Cim. Sed quem petemus amplius cum Caesare? 1000
- Dom. Confodere placet uno labore Antonium,
Constans amicus qui videtur Caesaris.
- Cinn. Assentior, nil mordet ultra mortuus.
- Aqu. Vellatur herba tota cum radicibus,
Ne quando ab illis germen aliud pullulet. 1005
- Cass. Quid tibi videtur, Brute; num tutum hoc putas?
- M. Br. Minime puto. periisse satis est Caesarem;
Iustam hanc necem sequetur hoc encomii,
Quod tota mundi capere non quit machina.
- Lig. Sed, Brute mi, quam destinis ludo diem? 1010
- M. Br. Accommoda orsis veniet implendis dies.
Consilia quoque graviora locus et res dabunt.
Sed interim curate curanda optime.
- Tur. Mea sica duris iam nitescit cotibus.
- Dru. Acutior erit pugio novacla meus. 1015
- Aqu. Manus ad os, ne deferamur, ponite.
- D. Br. Et pugiones circulo huic infigite
Vestros.
- Aqu. quid hoc?
- D. Br. hic circulus concordiae
Silentique denotabit tessaram.
- Aqu. Ita convenit.

- D. Br. Ego ipse lateri iunctus ac haerens tuo 1055
Semper, benigne Caesar, hanc pacem auream
Venisse mundo a numine affirmo tuo
Regumque titulis inde dignum te puto.
- Cass. Magnanime Caesar, civibus leges damus, 1060
Pia thura pro te, pro tua vita damus.
Pro te tuisque omni periculo nos damus.
- M. Br. Ito, ito lictor; hora iudicii imminet.

Scena quinta

Caesar, Cicero, Lepidus

- Caes. Multis, amici, nunc amicis floreo;
Οὐκ ἔστιν οὐδὲν κτῆμα κάλλιον Φίλου[ς].
Nulla est possessio pulchrior amico. a
- Cic. Νόμιζ' ἀδελφοὺς τοὺς ἀληθινοὺς Φίλους. 1065
Existima fratrum loco veros esse amicos. a
- Caes. Veros amicos hosce, mi Cicero, haud putas?
Mellita qui tot verba coram proferunt?
- Cic. Absentia probet.
- Caes. vultus animi est ianua.
- Lep. Multi recessus in animis mortalium.
- Cic. Natura multas saepe latebras occultit 1070
Et vela tendit; saepe frons, oculi et manus
Vultusque mentiuntur: o Caesar, cave!
- Lep. Dedas ministris corpus excubitoribus.
- Caes. Respuo ministros, cuncta pacata intuens.
- Lep. Quid? unda ponti saepe considit trucis, 1075
Persaepe saevas Auster imminuit minas,
Placidumque fluctu murmurat leni mare.
Cur? timidus ut deponat insuetos metus,
Quid ergo? an illi propterea habebis fidem?
Nec remiges nec anchoras nec alia, quae 1080
Vsus indiget, tecum soluturus feres?
Ita quem tibi modo benevolentem maxime
Oleoque leni leniorem cogitas,
Causa ingruente perlevi invenies ferum
Saevumque et alto detonantem fulmine. 1085
- Caes. Quos ergo timeam?
- Cic. Dolabellam, Antonium.

- Caes. Non ego comatos expaveo cum pinguibus.
Imo graciles magis expaveo cum pallidis.
- Lep. Ergo graciles illos time cum pallidis.
- Cic. Nam cautio tua nostra, Caesar, cautio est. 1090
- Caes. Quisnam necuerit Caesarem?
- Cic. manus improba.
- Caes. Manum hancce quidnam armarit ad tantum nefas?
- Cic. Odium, invidia, furor actus.
- Caes. inimici iacent.
- Cic. Superant amici.
- Caes. vita amicis invida?
- Cic. Censes amicos.
- Caes. clara eorum stat fides. 1095
- Cic. Sublesta latitat.
- Caes. gratiam cunctis dedi.
- Cic. Cave, cave, quibus dedisti gratiam.
Semper cicatrix vulnere obducto manet.
- Lep. Placatur aequor, nec statim sedabitur
Arenula maris.
- Caes. illa nil ad Caesarem. 1100
- Lep. Cave Cassium Brutosque cum socia manu.
- Caes. Muscasne timeat Caesar?
- Lep. hostis quilibet
Timendus, etsi est musca vel muscis minor.
- Caes. Metuamne scarabaeos?
- Cic. et hic volucris Iovis
Clam fregit ova, fregit in gremio Iovis. 1105
- Lep. Fac esse nullos, qui tibi insidias struant;
Tamen ito septus militum custodia.
Nam quilibet, cuiusque sexus est, magis
Debet timidus adesse quam prudens parum.
Minime peribis morte subita.
- Caes. hoc optimum 1110
Genus aio lethi, morte subita occumbere
Nec tot malis morbisque cruciari diu.
Ego hocce mortis opto mihi votis genus,
Nec mihi placuerit militum custodia:
Melius perire pulchriusque est millies, 1115
Quam civitate in patria sine militum
Manu suis non posse fidere subditis.
- Cic. Virtute saepius opprimitur audacia.
- Caes. Vixit satis, qui patriae vixit satis;
Vixit parum, qui patriae vixit parum. 1120
Mihi satis est, quod huicce vixi tempori,
Vel etiam ad aetatem vel etiam ad gloriam.

- Cic. Vixti satis, sed gloriae, non patriae:
Huic natus es, huic vivere diu te decet.
- Caes. Pro patria vivo, occido pro patria. 1125
Sed occido, quid dico? mors pro patria,
Haec sola vera digna vitae nomine.
Sed quid diu de rebus his ago frivolis?
Larvas timetis, o amici, umbratiles.
- Lep. Monuimus et monemus: o Caesar, cave. 1130
- Cic. Brutos tuos cum Cassio, Caesar, cave.
- Caes. Edico, ad aures illa ne veniant meas,
Expectat haec, expectat haec Brutum cutis.
Potius Lupercos pro foro spectabimus.

Scena sexta

Antonius, Caesar, Cicero, Lepidus

- Ant. Salve Imperator, Iuppiter, Rex inclyte, 1135
Caput urbis Ausoniae. optimum vere vocat
Te Roma, Caesar; optimum te plebs tua
Supplex adorat, optimum te patriae
Memorat Senatus, optimum te singuli.
Commune regnum possides iam cum Iove: 1140
Vt ille coelos optimus flectit suos,
Sic tu ipse terras flectis optimus tuas.
En, tibi Quiritum populus hoc per me exhibet
Diadema; salve, sancte Rex, salve et vale.
- Caes. Non Rex vocor, sed Caesar, Antoni, vocor. 1145
- Ant. Quid? plebis haec contemnere audes munera?
Cingat tuum, Rex magne, diadema hoc caput,
Te laude dignum populus ad coelos vehet.
- Cic. Ne sume, Caesar.
- Lep. renue.
- Ant. plebs fieri iubet
Regemque placidumque Caesarem et mit[t]em vocat. 1150
- Caes. Rudis popellus saepe, quod laudem invenit,
Carbone nigro et virgula censoria
Notans, superbos nominat, qui muneris
Et dignitatem et gloriam trutinant sui.
Dein dissolutos atque vulgares nimis, 1155
Adeuntibus qui se benignos praeparant,
Vocant tyrannos; semitam legum qui eunt,

- Vocant remissos, plumbeos et frigidos,
 Tenedia qui non bipenni undique secant.
 In verba, gestus atque motus singulos, 1160
 Post et in amicos, in iocum et victum et domum
 Et in cubile inquirere solent principis,
 Adeo ut popello nullibi credas levi.
- Ant. Te plebs tua timet.
- Caes. diligere volo.
- Ant. diligit:
- En, hoc amoris pignus! hoc, Rex, accipe. 1165
 Caes. Regem veretur Roma, non nescis, Iovem.
 Ant. Quid? dignitate pro tua renuis coli?
 Non cogitas te nominari Caesarem?
- Caes. Satis ita vocor.
- Ant. auctoritatem hoc tibi parit.
 Auctoritate si magistratus caret, 1170
 Mandata sunt futura nullius rei;
 Mandata flocci si aestimantur ab omnibus,
 Imperia certe non queunt consistere.
- Caes. Auctoritatem conciliat amor et fides.
 Vos hanc coronam mittite in Capitolium; 1175
 Actum hoc in acta iubeo scribi publica,
 Me regia haud voluisse sumere nomina,
 A plebe mihi delata, ne invidiae locus
 Odiique detur. omnibus nam cognitum est,
 Vt Eurus alta perflat ingenti sono, 1180
 Missa ut tonantis summa quatiunt fulmina,
 Sic livor alta semper ac ardua petit.

Chorus Lupercorum canens

- Cho. I. *Fratres, estote laeti!*
Corniger pecorum Deus vagatur.
Pani Deo Luperci 1185
Saltu pedes movemus;
Capras ovesque nostras
Pan optimus tuetur.
- II. *Fratres, estote laeti!*
Romulum lupa nutriit Remumque. 1190
Urbis patri Quirino
Saltat nostrum Lupercal;
Nurus captate plagas,
Partus lenis sequatur.

Actus tertius Scena prima

Trebonius, M. Brutus, D. Brutus, Cassius, Casca, Cimber,
Domitius, Cinna, Aquila, Ligarius, Turullius, Drusus

Treb.	Nunc, nunc adest, o Brute, momentum ultimum.	1195
M. Br.	Nunc nos Achilles esse oportet et Hercules.	
Casc.	Nunc facinus audendum, quod omni maius est Facinore, Caesar denuo Rex ne audiat, Contra tumultus deligendus Parthicos.	
Dom.	Dicant Sibyllae, quod volent, pia carmina: A rege Parthos posse vinci, haud ab alio. Nos iure fastidimus isthoc nominis, Ne inflet tyrannum Caesarem nimius honor.	1200
Cinn.	Nimius honor nimiaque laus et gloria Animi bono cuique levitatem parit, Vt esse sese iam putent tales viros, Quales ab aliis praedicantur publice.	1205
Cass.	Dominationem ferre non potui puer In Faustulo iactante Syllae filio; Nec vir eandem patiar aequo animo in viro.	1210
Aqu.	Sed qua via modoque rem tentabimus?	
Cim.	Ego deprecabor fratre pro profugo meo, Restituat urbi ut exulem; quod si meis Annuerit hisce precibus optate minus, Toga retracta dextera insiliam scelus, Non secus ut agnum dentibus lupus involat. Hoc ita peracto, vos, amici, singuli, Suetum ad tribunal ordine astantes bono, Euro ocyus proruite, gladiis caedite. Nonne haec videtur ratio satis accommoda?	1215
Lig.	Satis. sed unusquisque nostrum ense irruat Vulnusque faciat.	1220
Tur.	exequemur et hoc probe.	
M. Br.	Tarpeie superum rector et magni pater Mavors Quirini, nostra si non displicent Facinora vobis - sed cuinam displicent Deorum et hominum? -, dexteris infundite Enorme nostris robur et ahenea date Pectora; necem illam perpetremus fortiter.	1225

- Dru. Et vos vocamus, Nocte prosata numina:
Incendite ira nostra rabidae pectora 1230
Caedem in nefandam, pestiferum ut abeat scelus.
- Lig. Iuvate, quicquid est Deorum in vertice.
- M. Br. Iuvate, quicquid est Deorum in marmore.
- Cass. Iuvate, quicquid est Deorum in Tartaro;
Tantos honores invidemus Caesari. 1235

Scena secunda

Caesar, Calpurnia, Spurina

- Caes. Cupidus quietem nescit animus Caesaris,
Plus semper ultra tendit et plura appetit.
Namque otiose vivere, est male vivere;
Nec Sol quietem, nec bonus princeps capit.
Digestus annus, Iulii nomen gerens, 1240
Suusque totis redditus fastis nitor.
Parthis subactis, Caucasi gentem accolam
Scythiaequae populos milite invadam meo;
Germaniae deinde percurram plagas,
Victas et urbis sub iugum mittam. omnibus 1245
His absolutis, astra caelorum petam.
- Cal. Quo tendis? ah, mi Caesar! ah quorsum? mane.
- Caes. In Curiam, mea uxor.
- Cal. exorem, sine.
- Caes. Quid vis?
- Cal. Senatum mitte.
- Caes. nequicquam petis.
- Cal. Ah, dira timeo, Caesar.
- Caes. haec mulier times. 1250
- Cal. Da coniugi aliquid.
- Caes. praeter hoc omnia dabo.
- Cal. Hoc unicum volo.
- Caes. unicum hoc nolo. tace.
Cedo huc columbas, has poli Diis offeram,
Meo et salutem corpori certus petam.
Veneranda Domina, alma Venus, Aeneadum parens 1255
Nostraeque origo stirpis, o Venus inclyta!
Propago Martis optimi fortissima,
Quirine, nostrae urbis Stator sanctissime!
Stator Deorum die, qui mundum quatis,

- Vibrans corusca fulmen Aetnaeum manu! 1260
 Hanc victimam clementer aspiciate, o Dei,
 Et dira, si qua mihi imminet, avertite.
 Gravide pater! eheu! quid hoc?
- Cal. eheu mihi!
 Vt derepente contremiscunt omnia,
 Adytisque mugit terra reclusis grave! 1265
 Ah, mi marite! ah, mi marite! ah, mea salus!
- Caes. Urbis Stator! quid illa signant? quid volunt?
 Spu. Numina, Caesar ave, coeli perrumpere quanquam
 Ferrea non possunt veterum decreta sororum,
 Signa tamen luctus immota dedere futuri. 1270
- Caes. Quis luctus est? quae signa sunt luctus novi?
 Spu. Arma ferunt inter nigras crepitantia nubes
 Terribilesque tubas auditaque cornua coelo
 Praemonuisse tuum, Caesar fortissime, lethum.
- Caes. Lethum meum? o gens stulta! saepe haec accidunt. 1275
 Spu. Saepe faces visae mediis ardere sub astris,
 Saepe inter nimbos guttae cecidere cruentae.
- Caes. Haec vetera sunt; quid ergo prodigii novi?
 Spu. Mille locis lupus esuriens intravit in urbem.
- Caes. Da agnum ante portam, nec petet moenia fame. 1280
 Spu. Mille locis Stygius dedit omina tristia bubo.
- Caes. Dirum canere bubonis hoc est proprium.
 Spu. Mille locis lacrymavit ebur, cantusque feruntur
 Mille locis auditi et verba minantia lucis.
 Victima nulla litat, magnos instare tumultus 1285
 Fibra monet, caesis cor non reperitur in extis,
 Inque foro circumque domos et templa Deorum
 Nocturnos ululasse canes umbrasque silentium
 Erravisse ferunt motamque tremoribus urbem.
 Caesar ave praeclare: dolos, cave, cuncta minantur. 1290
- Cal. Prodigia, coniux, ea nihil apud te valent?
 Caes. An tibi Catonis illud haud est cognitum?
 Quod nocte caligas dente mures roserint,
 Non esse habendum prodigii magni loco.
 Caligae sed illae musculum si arrosent, 1295
 Demum hoc habendum prodigii magni loco.
- Cal. Ah, mi marite, ne ista fastidi, precor.
 Neque moveant te nostra, Caesar, somnia?
- Caes. Quae somnia?
- Cal. dies tota postquam proxime
 Sideribus almis cessit et nocti polus, 1300
 Nostram domum corruere totam funditus
 Et te, o marite, nescio sane a quibus

- Ferro peremtum confugere gremium in meum
Videre mihi sum visus; heu, spectra haud bona!
- Caes. Vanae ista mentis vana sunt ludibria. 1305
- Cal. Vix falsa credo: pectus urunt anxium.
- Caes. Solet leve esse, quod mulieres commovet.
- Cal. Ah, mi marite!
- Caes. ne pedibus obsta meis.
- Cal. Ah, mi marite, te domi hodie contine.
- Caes. Se continere foeminae debent domi. 1310
- Cal. Ah, marite, mitte in hunc patres diem.
- Caes. Mitti haud queunt; res ardua est, nec tempus est.
- Cal. Ah, mi marite! per ego peto nostrum torum.
- Caes. Per ego torum te quaeso: tu dimitte me.
- Cal. Ah, mi marite! per polum celsum peto. 1315
- Caes. Per ego polum te peto: petere me desine.
- Cal. Ah, mi marite! per omne te numen precor.
- Caes. Per omne numen te precor: sine me, sine.
- Cal. Ah, mi marite! per hunc timorem te obsecro.
- Caes. Per hunc timorem te obsecro: dimitte me. 1320
- Cal. Ah, mi marite! per hasce te lacrymas precor.
- Caes. Lacrymare possunt foeminae, quando volunt.
- Cal. Ah, mi marite! per hosce te amplexus precor,
Per oscula haec.
- Caes. nil obtines a Caesare.
- Cal. Te per parentis memoriam obtestor tui, 1325
Per memoriam genetricis oro Aureliae,
Per memoriam te filiae oro Iuliae,
Per mortuae sororis oro Iuliae
Tuae nepotem, Octavium, haeredem tuum,
Per Lucium patrem oro Pisonem meum; 1330
Per omne, quicquid dulce fuit unquam tibi,
Per si quid unquam merita de te sum bene:
Domi diem hanc per unicam te contine.
- Caes. Illos per omnes oro te: ne ora amplius.
- Cal. Quaecunque habeo, quaecunque deprecor, dabo. 1335
Eheu! quid hoc?
- Caes. quid nostra statua ita corrui?
- Spu. Aspice, sub pedibus tellus commota vacillat,
Concussaeque cadunt statuae dubiaeque minantur.
Curia vitetur, singultus coniugis audi
Atque preces: praesens lux dira nefandaque fatur. 1340
- Cal. O corculum meum! o mea salus! ah, mane:
Omnia minantur et malum praesagiunt.
- Caes. Ventus tremoris causa, sed timeo tamen.
- Cal. Mane, mane.

Caes. sed ecce, Brutum contuor,
Sincerum amicum. audire, quid ferat, expedit. 1345

Scena tertia

D. Brutus, Caesar, Calpurnia

D. Br. Magnanime Caesar, patriae te orant patres,
In Curiam dignere iam te sistere.

Caes. Amice Brute, dira minitantur mihi
Vates diemque hunc ominosum esse admonent.
Ne ergo in parata pertinax discrimina 1350
Ruam, domi me continebo hanc per diem.
Mittatur hodie Curia.

Cal. ut te nunc amo,
Mi Caesar! hoc memet besti verbulo.

D. Br. Heus Caesar!

Cal. ito, ito, marite.

D. Br. heus!

Caes. quid petis?

D. Br. Vt mecum eas in Curiam.

Cal. quid? Curiam? 1355
Apage, maritus ibit in nostram domum.

D. Br. In Curiam ibit Caesar.

Caes. at vates vetant.

D. Br. Aruspici quicumque credit, fallitur.

Caes. Nostri precando socia thalami non sinit.

Cal. Minime sinam.

D. Br. nunc Caesarem mulier regat? 1360

Cal. Virum haud regit, viri salutem quae petit.

D. Br. Iussu tuo non efferat tecto pedem?

Cal. Non iussa sunt, precibus movet coniux virum.

D. Br. Quid si exeat non impetrata copia?

Cal. Quid, stulte, me tum, Brute, facturam putas? 1365

D. Br. Ferula recenti fors an excuties nates.

Cal. Insanus es, talisque per me permane.

D. Br. O Roma! potuit Caesar orbem vincere,
Vincere feroces atque gentes barbaras,
Sed Caesarem haec nunc pica vincit garrula. 1370
Egregia sunt haec imperia, si Diis placet.
Dictator est et consul est Calpurnia,
Iam iam triumphum de suo ducet viro.

- Caes. In somniis cruenta vidit somnia.
- D. Br. Muliere vivit nil superstitiosius: 1375
 Si bubo forte clamat aut ululant canes,
 Si pulicum culicumque punctae morsibus,
 Si de focus exire fumus non potest,
 Miranda praesagire velut augur solent.
- Cal. Quodcunque dicunt foeminae, temnunt viri 1380
 Micamque nullam profuturi consilii
 Posse dare credunt, sed rapi affectu suo
 Penitusque sana mente destitui. micat
 Vis consilii in mulieribus cata plurimis:
 Adhuc manerent tecta Priami regia, 1385
 Suam sororem si audiisset Phryx Paris.
- D. Br. Iam si in Senatum, Caesar, haud venturus es?
 Omnes malignis te petent dicteriis
 Moramque certe crastinam in peius trahent.
- Cal. Calumniae livorque semper suppetunt. 1390
- D. Br. Tuis profecto iussibus convenimus,
 Te publice Regem creaturi novum
 Terra marique. si Senatum iusseris
 Redire, donec coniugi Calpurniae
 Meliora sese obiecerint insomnia, 1395
 Quot te probris dictisque lacerabunt patres?
 Et nulla factam poterit excusatio
 Velare culpam. da parum metui locum,
 Moeror residat, et dolor deferveat;
 Nihil est pericli. quid times in patria? 1400
- Cal. Tu forte machinare quid?
- D. Br. quid? somnias
 Oculis apertis?
- Cal. hoccine est miraculum?
- Caes. Fortis fui laetusque, nunc contra in metus
 Revolvor: animus haeret ac retro cupit
 Corpus referre; moveo nolentem gradum. 1405
- D. Br. Magnanime Caesar, iam creabere Rex novus
 Terra marique. cur bonis tantis sinum
 Subducis?
- Caes. horror instat.
- D. Br. horror cur adest?
- Caes. Causam timoris, ipse quam ignoro, exigis;
 Nihil timendum video nec queo dicere, 1410
 Quare. hoc profecto dicere queo: timor gravat.
- D. Br. Fortuna tecum puppe firma navigat,
 Fortuna te comitatur omnibus in locis.
- Caes. Fortuna fortes metuit, ignavos premit.

- Cal. Ah ah, mane, mane! esse iam miserum iuvat? 1415
 Deflecte gressum, dum licet, teque eripe!
- D. Br. Mitte ire, ut ipse patriae mittat patres.
- Caes. Desine precari, fida mea Calpurnia:
 Ibo ipse, patres voce dimittam mea.
- Cal. Ah, mi marite, te Deus custodiat. 1420
- Caes. Et te, meum sidus. vale.
- Cal. vale millies.
- Caes. Iacta alea est, eamus.
- Cal. o pia numina!
 Si rite vos precibusque colui ardentibus,
 Servate salvum Caesarem et defendite.

Scena quarta

M. Brutus, D. Brutus, Cassius, Trebonius, Casca, Cimber, Domitius,
 Cinna, Aquila, Ligarius, Turullius, Drusus, Caesar, Genutius

- M. Br. Auguste Caesar, adsumus, ut in Curiam 1425
 Tibi comitemur.
- Caes. mente grata agnoscimus.
- Gen. En, hanc tabellam, Caesar optime maxime,
 Tibi mittit Artemidorus ex Gnido oppido
 Et, ut repente perlegas, rogat, obsecrat.
- Caes. Quid hoc libelli?
- Gen. solus illum perlege 1430
 Et ocyus perlege: profecto res graves
 Et plurimum tua referentes continet.
- Caes. Certe est legendus.
- Gen. te expedi, Caesar, morae.
- D. Br. Omitte librum.
- Cass. perlegas a Curia.
- Treb. Diutius ne detine, Caesar, patres. 1435
- Caes. Manibus retentum postea volvam integrum.
 Ascendere iuvat Curiam.
- Cinn. tandem iuvat.
- Caes. Adeste nunc prudentia insigni patres
 Et Parthica de clade consilium date.
- Cim. Patriae pater, benigne Caesar, Iuppiter, 1440
 Inter molesta nil molestius omnia,
 Quam patrio procul inde privari solo.
 Ergo per omne numen et nomen precor,

- Lig. Non tam ferum Typhona neglecto Iove
 Irata tellus edidit; nam saevior
 Haec pestis est: hic hostis est hominum et Deum.
- Dru. Tu, Brute, praefer huncce nobis pileum. 1475
- D. Br. Quid ille?
- Dru. libertatis acceptae nota est.
- D. Br. Bene est, sequimini pileum.
- M. Br. nunc hanc novam
 Pacem sonora voce proclamabimus:
 Gaudete cives, Caesar occisus iacet;
 Salvi este cives, Roma tandem libera est. 1480

Scena quinta

Venus, Iuppiter, Alecto, Megaera, Tisiphone

- Ven. Hominum sator satorque rerum Iuppiter,
 Parens timende, cuius excussis tremunt
 Humana telis.
- Iup. quid petis, mea filia?
- Ven. Vides pater, mole mihi quanta machinae
 Parentur et cum fraude quanta iam optimum 1485
 Caput petitum Iulii, de Dardano
 Mihi relictum.
- Iup. cuncta vidi, filia.
- Ven. Egone ero sola semper iniustis malis
 Exercita? manum gladius hanc Calydonius
 Violavit olim, bella cum tulit Ilium; 1490
 Natum meum actum errore vidi pessimo,
 Vidi silentum intrare sedes abditas
 Et bella cum Turno atque Iunone gerere.
 Sed quid mala mei vetera generis conqueror?
 Lethum parari triste Pontifici pio 1495
 Et arma coniurata vidisti modo,
 Pater, moveri; Curia ad caedem locus
 Delectus est. heu, semper occumbit Venus!
 Cur non, pater venerande, repulisti scelus?
- Iup. Quod si sororum tecta perlustras trium, 1500
 Mellita nata, mater Aeneadum pia,
 Illic videbis aere de solidissimo
 Chalybeque rigido composita tabularia.
 Haec neque fragorem machinae superae poli

- Neque fulminis vim neque ruinas omnium
Metuunt Deorum; incisa conspicies ibi
Adamante duro fata progeniei tuae.
Legi, ipse legi et mente signavi mea;
Tibi referam nata, ventura ut scias:
Hic Iulius, pro quo laboras anxie,
Vitae suae complevit aetatem integram. 1510
- Ven. Quae digna veniet Iulio merces, refer?
Domuit Britannos, per papyriferi quoque
Nili vada rates impulit septemflua,
Vicit Iubam Cyniphium et Numidas feros,
Populos subegit hic ducentos fortiter
Cumque hoste bello dimicavit tricies. 1515
- Iup. Multos triumphos meruit: age, quod praemium est?
Stellam in comantem Iulium vertam tuum,
Haeres bonorum et nominis caesi patris
In bella nos habebit ultores suos: 1520
Obsessa Mutina illius auspiciis petet
Pacem, misera eum sentiet Pharsalia
Iterum, Philippi caede madefient nova,
Nomenque Siculis magnum aquis superabitur,
Regni et Canopi Domina postremum cadet. 1525
Quid, nata, numerem barbaram gentem tibi
Populumque geminum, qui per Oceanum iacet?
Quodcunque tellus sustinet inhabitabile,
Huius erit, illi pontus etiam serviet. 1530
Deinde terris pace lativagis data
Ad sancta mentem iura convertet suam.
Mores bonos formabit exemplo suo,
Tandem senior aetherea tanget sidera.
- Ven. Vt te, pater, nunc diligo! en, hoc osculum. 1535
Quid nunc, pater? iube aliquid, ut iussa faciam.
- Iup. Rutilans fac animam corpore a caeso iubar
Raptam, forum sacramque vim Capitolii
Divus ut ab aede videat alta Iulius.
- Ven. Ah, nate mi, tua membra coniux laverit, 1540
Ego Diva rapiam tibi recentem spiritum
Meritumque facibus inseram coelestibus.
Aspicite, terra quae fruimini munere,
Numen anima capit, aspicite, flammam capit,
Aspicite, celsi scandit ad templum poli 1545
Latoque crinem flammeum limite trahens
Stella micat et micabit, aether dum micat.
Volant ad astra pii, ad Styga labant impii.
- Iup. Adeste vos, Erynnies.
Ven. adeste huc citae.

- Tis. Adsumus ab templis Erebi, quibus undique furvis
Fumidus atr<a> ab vadis Phlegethon incendia volvit,
Eumenides, quibus anguineo redimita capillo
Tempora, terribilis per alia monstra barathri,
Tisiphone, simul Alecto, simul alma Megaera.
Quid vis, alme pater? quid vis, Venus alma, paratas? 1550
- Iup. Recti ministrae iuris, asseclae sacri
Legumque, vindicat[a]e caedem Caesaris.
- Meg. Graviter luent, quicumque modo caedis rei
Sunt Caesaris.
- Tis. parata iam poena improbis;
Exemplo erunt insigne coniurantibus,
Contra magistratum arma ne sumant suum. 1560
- Al. Quis non Alecto novit? mihi bella, tumultus
Iraeque insidiaeque et crimina noxia cordi,
Me penes unanimes armare in proelia fratres,
Possum odiis versare domos et verberare tecta
Funereasque subire faces; mihi nomina mille,
Mille nocendi artes: testis mihi Iuppiter imus. 1565
- Meg. Me penes insani fremitus animique profanus
Error et undantes spumis furialibus irae.
Haec manus a supero trabe vasta armata tonante,
Haec Athamanteae direxit spicula dextrae,
Haec Agamemnonios inter bacchata penates
Alternis lusit iugulis; hac auspice tedae
Oedipoten matri, natae iunxere Tyesten
Ismarioque duci natam Pandione Prognen. 1575
- Tis. Corda scelus dirum postquam mortalia fingunt,
Tisiphone multo madefactam sanguine sumo
Importuna facem fluidoque cruore rubentem
Induor hanc pallam: sua vibrant ora cerastae;
Persequor ultrici sontes et punio dextra. 1580
- Al. Nunc nigra, germanae, rursus iuvat antra subire.
- Meg. Ire iuvat.
- Tis. iuvat ire.
- Al. malae contagio turbae,
Cassius et Bruti, scelerumque caterva malorum,
Caesaris effuso sacrosancti sanguine, poenas
Cum Lapithis, cum Pirithoo, cum Ixione pendent. 1585

Scena sexta

Calpurnia, Caesar

- Cal. O fata, fata! o fata non nisi tristia!
 Adeste, fata! adeste! vitam abrumpite.
 Proh calamitatum triste subitarum chaos!
 O dive Caesar! o fidem habuisses mihi!
 Maledicte Brute tuque Cassi pessime, 1590
 Hanc qui trucem patrare potuistis necem?
 Heu, misera! quem te cerno miserum! eheu, dolor!
 Ah, mi marite, ah corculum! amplexus cape.
 Heus mi oculo! mi anime! sensus est tibi quis super?
 Ah, nosce me, marite mi, Calpurniam! 1595
 Non noscis? ah, reclude dulcia lumina!
 Ah, mi vir! ah, mea spes! mea salus! mea fides!
 Mea vita! mea columna! mea quondam anchora!
 Ah, quid queror? non quid queror? misera haud scio.
 Ah, me vide et vel voce vel nutu meum 1600
 Solare pectus. sed nec oculi nec labra
 Quicquam moventur; periit, ah, periit meus
 Caesar! periit et Roma cum Calpurnia.
 O tetricum videte, Dii, spectaculum!
 Quirine, genitor urbis Ausoniae potens! 1605
 Mavors, Quirini genitor invicti potens!
 Quique alta sacri tecta Tarpeii tenes,
 O Iuppiter! dominator et Rex optime!
 Punite tantum coniugis caesi nefas.
 Quid nunc querar? mi Caesar! o quid nunc querar? 1610
 Heu, heu mihi?
- Caes. Calpurnia!
- Cal. ah, quis me vocat?
- Caes. Calpurnia!
- Cal. Calpurniam quis vult malo tanto obrutam?
- Caes. Calpurnia, mei socia quondam pia tori.
- Cal. O dive Caesar! nosco, quocunque es loco. 1615
- Caes. Quid me gemis? quid moesta das questus feros?
 Lacrymas cadentes reprime; nam frustra gemis,
 Nec, cur gemas, sat iusta causarum scio.
- Cal. Vtinam haud haberem! sed loquere mecum amplius.
- Caes. Ego non opaca Ditis inferni loca, 1620
 Praebet ubi volucris Tityus aeternas dapes,
 Errant furentes impiae Cadmeides
 Terretque mensas avida Phineas avis,
 Incolo, sed alta divus astrorum incolo.

Alma Venus, almus ipse pater, omnia videns, 1625
 Locum mihi dedit inter ignitos Deos,
 Vbi nulla memet gravia curarum premunt,
 Patriae parentes quae premunt et principes.
 Brevi a nefanda parricidarum manu,
 Quorum furor, odium, invidia me sustulit, 1630
 Poenas Deus sceptrique successor mei,
 Nepos sororis, poscet. o Calpurnia
 Mea, lacrymarum desine et longum vale.
 Caes. O vale! vale et ave, Caesar, aetheris incola.
 Nunc me besti, nunc dolores supprimam, 1635
 Dum, chare, vivis et Iovi patri assides.
 Vale dive, vale Romamque clemens aspice.

Scena septima

Antonius, Lepidus, Calpurnia

Ant. O foeminarum illustre castarum decus!
 Depone questus.
 Lep. flebilem ex oculis fuga
 Vultum.
 Cal. o amici Caesaris, quantum hoc mali est? 1640
 Si tota lacrymas in perennes solverer,
 Miremini?
 Lep. eheu! haecine orbis gratia?
 Ant. Hanc denique suis exhibet ducibus bonis.
 Cal. Ah, nulla ab omni parte sors mortalium est
 Beata! curae mill[a]e mortales coquunt. 1645
 Lep. Non caeca nos fortuna, non casus regit,
 Calpurnia mea: quicquid adversi evenit,
 Nutu evenit cuncta administrantis Dei.
 Ant. Tu cede fati atque fortunae tuae,
 Calpurnia; brevi forsitan vindex Deus 1650
 Existet aliquis certus, et veniet dies.
 Nunc corpus efferemus et celso rogo
 Dabimus cremandum.
 Lep. meruit id gloria viri,
 Vt publice in campo cremetur Martio.
 Cal. O Caesar! o mi Caesar! o sidus meum! 1655
 Ingrate Brute! ingrata Brutorum cohors!
 Ant. Poenas reposcent numina immortalia,
 Oculos habentia vindices.

Cal. eheu mihi!

Ant. O Imperator!

Lep. o subactae gloria
Terraе!

Cal. Iove minor patre, Caesar maxime!

1660

Chorus Deorum et Romanorum canens

D. *Nunc, nunc peracta fata Dii vident moesti.*

R. *O fata dura!*

D. *Iulius iacet Caesar.*

R. D. *Decus Quiritum!*

R. *vindicate, Dii, caedem!*

Vlrix sequetur poena.

R. D. *beate vale Caesar!*

Actus quartus Scena prima

Octavianus, Spurina

- Oct. Facinus peractum est et nefas - o vindica, 1665
Supreme! -, quod non ulla tellus barbara
Commisit unquam, non vagus campis Geta
Nec inhospitalis Taurus et rigidus Scythes:
Meus ille avunculus et meae sortis parens,
Is Pontifex maximus, is heros, is pater, 1670
Is sacrosanctus, is Deus caesus iacet.
Non corpore aegro fractus aut senio obsitus,
Non vulneratus ab hoste magno in proelio,
Non calamitate abreptus immissa polo,
Sed moenia intra fossus - o pietas! - iacet. 1675
Exercitum qui salvus in Britanniam
Duxerat, in urbe, cuius urbis moenia
Adauxit ipse, in Curia interfectus est,
Cum Curiae iecisset haec fundamina.
O dive Caesar! quid tibi clementia? 1680
Quid sacra potestas profuit cum legibus?
Clementia quidem magna virtus in duce est
Et velle semper parcere suis hostibus;
Sed nimia tuta haud semper est clementia:
Misere ab amicis caesus es[t], Caesar, tuis, 1685
Quos consules clarosque fecisti viros.
Ulciscar hoc, ulciscar, o vivam, scelus!
O numen alnum! numen aeternum! quid hoc?
Quid hoc, refer mihi, sacerdos enthee:
Fert aquila Cererem, fert aquila gladium mihi. 1690
- Spu. Inclyta Romulidum spes, o Auguste, quid illa,
Forte rogas, signent, quid enim nisi prospera signent?
Ante tuos partus Velitris, ubi natus es olim,
Octavi, postquam micuerunt nubila flamma,
Moenia Vulcano de celso fulmine coelo 1695
Tacta, tuas vires signarunt omina laeta.
Maxima spes secli, divum generosa propago,
In somnis de te viderunt somnia quondam,
Accia quae genitrix, quae Tullius ore disertus
Impleri cupiunt, Romae dum scepra gubernas. 1700
Haec Iovis et Romae volucris, regina volucrum,
Te notat: imperii sceptrum moderabere felix.

- Quid sibi missa Ceres? tu donec iura ministras
 Salvus, erunt opibus penuaria plena repostis;
 Pax erit et belli finis, securior aetas, 1705
 Coeli qua nitidi rutilans patet utraque porta.
 Quid sibi vult ferrum? caedem vult illud iniquum
 Caesaris Augusti; ferro ulciscare repente:
 Impune haud sese iactabit sanguine quisquam.
 Corpora missa neci quem stillavere cruorem, 1710
 Persequere effusum gladius tibi denotat illa.
 Oct. Grates, Deorum summe, tibi fundo, sator,
 Et iussa tua lubensque meritoque exequar.

Scena secunda

Cicero, Octavianus

- Cic. Auguste Caesar! magna spes Romae et salus!
 Oct. Quid vis pater, sermonis exculti decor? 1715
 Cic. Te diligo et, quod est magis, fili, te amo.
 Nam te catena misit e coelo aurea
 Tibique flagellum cum ense Rex superum dedit,
 Imago qualis mihi data est in somniis.
 Oct. Ea saepius, mi Cicero, mihi dixti.
 Cic. insuper 1720
 In consulatu natus es, fili, meo.
 Ergo hoc pro amore, Iulii pro Caesaris
 Amore te rogo, obsecro, tu reprime
 Animos rebelles Fulviae ac Antonii,
 Vt liberatam contuar Rempublicam, 1725
 Neque mihi triste perfidi exitium parent.
 Oct. Mi Marce Tulli, dulcis eloquii pater
 Paterque noster, sentiet me Antonius
 Cum Fulvia, dum vixero, contrarium.
 Sexcenta enim facinora praeteream ut lubens, 1730
 Quae machinator ille patravit mali,
 Paterna sine iure hostis invasit bona
 Mihique, repetenti furta, dira minatus est.
 Cic. Ni vindicem te sentiet, eris fabula
 Totius urbis et orbis.
 Oct. impune haud feret. 1735
 Sed, Marce mi, captanda tantum occasio;
 Potentiam hominis cognitam, mi Tulli, habes.

- Cic. Inclinat ad te pertinax populi favor.
 Oct. Antonius, quia consul, omnia praevallet.
 Cic. Captemus ergo occasionem commodam. 1740
 Tibi interim me trado, commendo tibi.
 Oct. Tui me habebis, Cicero, studiosissimum.

Scena tertia

Cicero, Fulvia, Antonius

- Cic. Vere beatam praedico Rempubicam,
 Octavianus cui Imperator contigit,
 Opibus potens et gratia populi valens. 1745
 Hic sarta tecta cuncta conservans diu
 Iustisque iustus cuncta moderans legibus,
 Romae tumultu subveniet attritae ope.
 Antonii nil pertimesco spiritus,
 Nil huius extimesco Xantippes minas: 1750
 Clypeum scio columenque vitae Octavium.
 Sed ecce, dira fulminantes ad me eunt.
- Ful. Quid, olide, blateras, fullo? quin tandem siles?
 Cic. Quid, Fulvia Furia, cupis?
 Ful. infestum caput,
 Quam me vocas?
- Cic. Bambalionis filiam; 1755
 Hic nunquid erro? et foeminam voco sedulam,
 Vbi rixa gliscit.
- Ful. Philosophe acutissime!
 Orator et poeta mellitissime!
 Historice, cursu qui gradere praepostero,
 De consulatu disserens primum tuo, 1760
 Sed Romuli facinora tractans ultimum:
 Fungosne credis foeminas? timide o lepus.
- Cic. Apage Furia, cum Cerbero mallet loqui,
 Coenare mallet Dite cum illacrymabili
 Quam foeminam, tu qualis es, pravam alloqui. 1765
- Ful. O Furia si essem, te unguibus discerperem.
 Ant. Heus Cicero, cur invectus in me tam aspere es?
 Cic. Prosequimur odio patriae pestes fero.
 Ant. Praeceptor ergo nonne discipulos amet?
 Cic. Malus es; at artes prava pectora molliunt. 1770
 Ant. Vitam, cucule, Brundusii tibi ego dedi.

- Cic. Vitam mihi dedit Caesar, haud Antonius.
Ant. Solus fuisti caedis autor Clodii.
Cic. Pernego, nec improbus ille dignus vita erat.
Ant. Civile saevus excitasti proelium. 1775
Cic. Vt arma cederent togae, suasor fui.
Ant. Letho teneris Caesaris divi optimi.
Cic. Num nomina mea nota percussoribus?
Ful. Omnia, scelus, quaecunque fecisti, nega.
Cic. Quaevis loquaris, audias, quae non cupis. 1780
Ant. Puram sceleris et integram vitam traho.
Cic. Decoctor es opum, turbulentus, pessimus.
Ant. Te mota fuit urbs tota graviter consule.
Cic. Cum solvere nequeas, datam solvis fidem.
Ful. Tua missa coniux, solveres ut nomina. 1785
Cic. Corpus tuum prostituis impuris lupis.
Ant. Incestuosae nonne natae memineras?
Cic. Bene voluisti Clodio monstro virum.
Ful. Quid tu maritum, homo nove, defunctum obiicis?
Cic. Factus tribunus iura violasti sacra. 1790
Ant. Violata sacra iura sunt te consule.
Cic. Potator acer frustra vomuisti, nefas,
Sacrum ad tribunal.
Ant. filium obiurga tuum.
Cic. Consul Lupercum turpis egisti novus.
Ant. Sic festa rodis, morbe veterum livide? 1795
Cic. Rei Charybdis atque Scylla est publicae.
Ant. Taceas Charybdin, te exulasse illuc scio.
Cic. Iovis peremti multa rapuisti bona.
Ful. Nisi mox legumen cesseris vilissimum,
Faxo, ut loci huius et diei memineras. 1800
Cic. Natura glomus foeminis dedit et colum,
Ensem viris Reique leges publicae.
Ful. I, timide, tumide Cicero; vivaces aget
Violentus iras animus, et, quid foeminae
Consilia possint, senties, Tulli, brevi. 1805
Ant. Quo velit, eat; iam tabula signavit necem.

Scena quarta

Octavianus, Fulvia, Lepidus, Antonius, Herennius, Popilius

- Oct. Triumviratus firma stat sententia,
Edicta sunt notata; nunc me vindicem
Acrem necessum est praebeam dirae necis.
- Ful. Diu ego petivi tempus hoc, nunc gestio. 1810
- Lep. Praestare quicquid potero, praestabo lubens.
- Ant. Nec facinori ipse defuturus sum tuo.
- Oct. Cunctis scelestos spiritus ferro exigam,
Avunculus quorum iacet ferro meus.
Hoc Diis supremis, hoc viris prudentibus, 1815
Hoc Tullio non displicebit.
- Ant. Tullio?
Oro, ut nefando pectori gladium inferam.
- Oct. Marco meo?
- Ful. de cicere qui nomen gerit.
- Ant. Affixa tabula nomen eius continet.
- Oct. Nunquam obtinebis, hic meus vere est pater. 1820
- Ant. Auguste Caesar, quod tibi verbum excidit?
- Oct. Hic liberator exstitit patriae suae.
- Ant. Caesar, profecto hoc nostra dirimit foedera.
- Oct. Est caedis insons Cicero.
- Ant. nos facimus reum.
- Oct. Quod ergo dignum morte patravit nefas? 1825
- Ant. Pobris lacescit quoslibet rabula invidus.
- Oct. Cur ergo ab exilio humeris portatus est?
- Ant. Corruptit omnes, quos modo potuit, ordines.
- Oct. At cur Senatus veste mutata astitit?
- Ant. Ni Cicero proscribatur, haud tu noster es. 1830
- Lep. Magno in tumultu nil agendum est aspere.
- Ant. Cave, lenitatis falsa species avocet
Tibi mentem ab aequo.
- Ful. Caesar, audi: Tullio
Dum parcis uni factioso et perditio,
Is perditum omnes, in tuum quos hic caput 1835
Armare sataget; exemplo est Caesar tibi.
- Oct. Meone nutu flumen eloquii areat?
Me caedis huius sera posteritas reum
Faciatur? facere non queo facinus asperrimum.
- Ful. Proscribe rursus ex amicis, quos cupis. 1840

- Ant. Rempubicam vexare sospite Tullio
Nequimus, ausus ille nostros opprimet.
Aut nunc necabo aut hostis ero tuus undique.
- Oct. Quod al<1>ubescit, facite; testor Romulum,
Laticem Quirini testor illimem Dei: 1845
Nil sponte facio; quod carens culpa perit,
Mea culpa non est. iste vos teneat cruor.
- Ant. Securus ito: quicquid huius pendere
Caedes meretur, nos luemus fortiter. 1850
At tu imperata perage, centurio, mea,
Tabula notante deditos meritae neci,
Exposita rostris capita caesorum iace.
- Her. Iussa haud morabor, iussa confestim exigam.
- Ant. Tabulis ad unum omnes notatos caedite,
Quicumque fuerint; sive viles sive sint 1855
Claro tumentes genere, parcite nemini.
- Pop. Quaeso, triumvir optime, tuis iussibus
Hunc Tullium iugulare sit licitum mihi.
- Ant. Quicumque caesi referet abscissum caput,
Linguam furem Tullii cum dextera, 1860
Ingentia aera pro artibus caesis feret.
- Pop. Nutus ad omnes seduli parebimus.
- Ful. Vtinam notati caput haberent unicum,
Cervicibus caput unico ictu scinderem!
- Her. O Mars perennis, quot notatos hic lego? 1865
Ex ordine sacro cerno ter centum viros,
Duo millia equitum, proh! trium fratres ducum
Cum avunculis? cum foeminis quoque plurimis.
Triumviros quis dirus exagitat furor?
Sed iussa nos perficere oportet, sequimini. 1870
- Pop. Subsiste, Herenni: Cicero, quem volumus, venit.
- Pop. Abdemus hic nos perparum.
- Her. bene consulis.

Scena quinta

Cicero, Herennius, Popilius

- Cic. Lectica terram fida famulorum manus
Premat, videre catastrophem tristem hic iuvat.
O quot pericla, Roma, pro te pertuli! 1875
Ego nam rapinas, machinas compescui,

- Catilina quae admovere tibi saepe voluit,
Cuius furori consul oppositus fui,
Quia competitor extitit frustra meus.
Ego peracerbam passus exilii notam, 1880
Vt a furore Clodii ires libera,
Cuius odium Pompeius conflavit mihi;
Bona mea direpta, domus in planum data.
- Her. Vt me vicem huius miseret eximii viri!
Cic. Pro te Ciliciae, Roma, proconsul fui, 1885
Ad Issum ubi Imperator audivi recens,
Caesare peremto, pacis autor strenuus,
Oblivionem caedis induxi novam.
Auguste Caesar! tibi fidem soli dedi,
Pro te spo[s]pondi sanguinem, fidum hoc caput. 1890
Improvide, eheu, Caesar! o iuvenis, fidem
Siccine potes praestare delusoriam?
Nihilque merito igni ac aqua interdicere?
- Her. Certe immerens hic oppetet diram necem.
Cic. Quocunque supplicium inferatur mihi modo, 1895
Nil deprecabor, morte honesta concidam.
Nam velut honeste nobilis potius cadit
Athleta, supplex quam suo adversario
Vt fiat, aequi sic tenaces et boni
Cum dignitate flebili letho occubant 1900
Lubentius, quam turpiter post serviant.
Inspicite me, qui iura terrarum sacra
Orbi datis, fere omne beneficium perit,
In patriam quod aequa mens confert suam.
- Her. Heus Cicero!
Pop. Cicero, nos trium huc mittunt viri, 1905
Cum Octaviano Lepidus ac Antonius,
Ipsis tuum ut feramus abscissum caput.
- Cic. Nil extimesco, munus est lethum mihi.
Her. Philosophus es. Philosophus et mortem oppetes.
Cic. Humana vita diutius quo ducitur, 1910
Maioribus eo animum implicat mortalium
Angoribus; dimissa per mortem cito
Molestiis nos liberat quam plurimis.
Mortalibus natura proposuit necem,
Et nulla propulsare vis poterit necem. 1915
Sed turpitudinem atque mortis dedecus
Divina propulsare virtus assolet.
- Her. O Roma! quanta orbaris hodie gloria!
Cic. In morte nihil est, ut poetae aiunt, mali, 1920
Monumenta quorum si manu pervolvimus.
Rapitur volucris tortus Ixion rota,

- Cic. Perage tibi imperata! iugulum praebeo, 1965
 Τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποισι καθανεῖν μένει.
Omnes homines mors manet. a
 Mi Quinte, frater vale, valet omnes.
- Pop. habet.
 Nunc amputata dextera, linguam auferam.
 Peracta caedes ista; proscriptos decet
 Mactare plures, tabula quos scriptos habet. 1970
 Hoc fero caput, pro capite quod dixit meo;
 Quod hunc virum interfecerim, mea fraus erit,
 Solem dies dum sequitur et noctem sopor.

Scena sexta

M. Brutus, D. Brutus, Cassius, Spectrum

- M. Br. Quicumque puras scelere servatis manus,
 Me fugite longe; fugite, ne vultus meus 1975
 Etiam nocentes polluat. commercia
 Tam dira mundus nesciat. ego, heu, Caesarem!
 Heu, Caesarem hac, hac te interemi dextera,
 Magnum virum totius aeternum decus
 Columenque mundi. ah, terra dum stabit, scelus 1980
 Hoc o nefandum terra de Bruto feret,
 Eheu mihi! quem larva sequeris lurida?
 Quo me recondam? quo capessam nunc fugam?
- Spe. Frustra fugis.
- M. Br. quis ergo tu es? et unde huc venis?
 Horrenda spectri forma, diri et pallidi. 1985
- Spe. Hoc nempe quaeris, Brute; sum genius tuus,
 Non candidus, sed ater ex Stygia domo.
- M. Br. O Caesar! eheu, Caesar! o si viveres!
- Spe. Me noster ad te misit Taenaria ex specu,
 Vbi Cerberus terno ore limina personat, 1990
 Vt, Caesarem quia sustulisti, insons caput
 Tibique amicum de optimis longe optimum,
 Iovis profundi nunciarem oracula.
 Contage tota cum tua misere occides
 Victimaque scandes grata Tartareum ad lacum, 1995
 Vbi Cerberus terno ore limina personat.
 Brevi vale, videbis iterum me brevi.

- M. Br. Heu heu, amici! debita haud ultra moror
Supplicia dirae mortis, ad Stygias specus
Dux ille vester praeeo; vos aequum est sequi. 2000
- D. Br. O Marce frater! saeva Nemesis me undique
Persequitur.
- Cass. et me, Brute, Dirae agitant. Stygis
Iuvat ire ad antra furva.
- M. Br. iuvat.
- D. Br. et me iuvat.
- M. Br. Mundi creator, si nec ignavus times
Humana nec te fulmine armatum truci 2005
Frustra pavemus: terra quid meruit tua,
Quod talia ferat monstra?
- D. Br. quid Sol, qui videt?
- M. Br. Immitte fulmen in petentes coelitus.
- Cass. Quantumque coelo est igni, hoc una caput
Feriatur ruina. age, age, tona, fulmina iace. 2010
- D. Br. Exitia machinare terrifica, horrida,
Nondum reperta. facis? an haec faciet manus?
An pugio isthic faciet? hic, hic Caesarem
Nuper peremit: hic herum perimet suum.
- Cass. In me tona, me fige; me velox cremet 2015
Transactus ignis: sum nocens, merui mori.
- M. Br. Vel me, profundi saeve dominator freti,
Invade, monstra emitte caerulei maris.
- D. Br. Fulmen recusat Iuppiter, alius est modus
Nobis trahendus. dira Furiarum trium 2020
Feralis acies, nata punire impios,
Quid nos rei hostile circumstistis?
- Cass. Quid territatis amplius?
- M. Br. quid verbera
Ingeritis illa?
- D. Br. quid fugatis liberos
Vestros? venio, iam venio, poena haec est mea. 2025
Vale frater; en, hoc ultimum, frater, vale.
- M. Br. O care frater Decime, te iam iam sequar.
- D. Br. Cassi vale.
- Cass. vale Brute mi, nunc vale.
Sic, sic pereo, sic macto me letho hostiam,
Sic sanguine meo sanguinem expio Caesaris. 2030
- M. Br. O tragica species. iam sequar, Cassi optime.
Vos subditi, cuiusque vivitis ordinis,
Haec mea suprema verba cordi infigite:
Quoscunque vobis ipse proposuit Deus
Nomenque sanctum quis magistratus dedit, 2035
Diligite, colite, iussa non contemnite,

Vt cuncta semper administrentur bene.
 Nam quid aliud Senatus est amplissimus
 In urbe quam, quod cor in homine atque ratio?
 Quid in urbe populus quam, quod in homine corporis 2040
 Sunt membra reliqua? munere suo non queunt
 Cor atque ratio fungier, morem nisi
 Imperio eorum membra praestent caetera:
 Videnda videat lumen, apprendat manus
 Capienda; sic Senatus incassum quoque 2045
 Deliberat, sancita ni plebs subdita
 Obedienter exequatur munia.
 Plura nequeo. valete nunc, orbis vale,
 Mea Porcia vale, fida coniux coniugi.
 Sic, sic peribit vel peribit miserius, 2050
 Quicumque vim principibus adfert et necem;
 Haec iusta seditionis est merces miserae.

Scena septima

Porcia, Herennius, Popilius

Por. Frustra tenetis; sinite, cum Bruto occidam.
 Pop. Male pereas, perire quia volupe est tibi.
 Por. O Brute! gladio me tuo perimam.
 Her. abstine. 2055
 Pop. Mihi pugionem redde.
 Por. gladium porgite
 Vel me necate potius.
 Her. at neutrum impetras,
 Gladio cares, mortem ergo nequicquam feres.
 Pop. Sine, eiulet; nos interim potabimus.
 Voces maritum flebiliter. en, hunc scyphum. 2060
 Por. O mi marite! sidus o clarissimum!
 Tecum per annos aliquot ego vixi bene;
 Non iurgia ulla sensit hoc connubium,
 Non odia amorem consciderunt mutuuum: 2065
 Eadem voluntas, eadem erat concordia,
 Eadem voluntas morte durabit mea.
 O dulcis amor! o dulce decus! o grata spes?
 Ego quoque nefandae causa tibi necis extiti
 Caedem iuvando et approbando Caesaris.
 Cur ergo lucem te relicto contuar? 2070

	Ferrum abnegent; ad mortis hoc adsint novum Prunae genus: namque hisce cludam spiritum Et ore clauso morte te, o Brute, insequar. Vixi hactenus tecum, occidam tecum lubens. Gladius negetur, fata prunae ultima dabunt.	2075
Her.	Iam te sequar, mi Brute, iam praesens loquar. Hominum fidem! quid illa patrat foemina?	
Pop.	Vt cum marito vivat, accersit necem, Carbonibus suffocat animam ardentibus.	
Her.	Quid, Popili, sic stamus? accurre ocyus. O dive Caesar! quanta mulierum est fides, Fucata si non est fides, nescit modum.	2080
Pop.	Oppressa vi anima est, nullus hic est spiritus.	
Her.	O Porcia! patris exitum imitata es tui, Igne tuos futura posteritas canet	2085
	Castumque amorem tollet immotum tori. O mihi Deus talem dedisset foeminam!	
Pop.	Tune ergo tam procacem habes?	
Her.	belluam habeo, Quae iurgiis me obtundit et pene enecat. Gladio, quod averruncet aethereus pater, Si me peremtum forte conspiceret virum, Illa institueret laeta bacchanalia Et ad cadaver duceret choreas meum, Deabus et Diis omnibus daret hostias.	2090
Pop.	Haec prodeunti membra tradam Antonio.	2095

Scena octava

Herennius, Popilius, Fulvia, Antonius

Her.	Tabula notatos misimus ad orcum viros Et foeminas servosque, iuvenes et senes.	
Pop.	Aspice, cruore gladius etiamnum tepet. En, hic habes Ciceronis avulsum caput.	
Ant.	Haec digna risu Antonio spectacula! Hoc pro labore merita capias praemia.	2100
Ful.	O virulenta lingua! detestabilis! Caput o dolosum! o plena dextera fraudibus! O execranda membra bipedum pessimi! Pupugistis ante pura pectora omnium,	2105

- Pungenda rursus acubus his estis meis.
 Quid dira manibus tracto? terra haud digna sunt.
- Ant. Collecta iacite membra pro rostris statim.
 Nunc ergo caesus ense Tullius hic iacet,
 Nil dulcius quam cernere hostem mortuum. 2110
- Ful. Non ergo poteras gratiori victima
 Placere Ditem, illata nex iustissima.

Scena nona

Hortensia, Fulvia

- Hor. Vos me sequimini, foeminae clarissimae:
 Mortem appetere quam ferre vim illam malumus.
 Fulvia, malorum machinatrix omnium! 2115
- Ful. Quid vult sibi isthaec blanda compellatio?
- Hor. Tu causa, tu fons, tu caput es omnis mali;
 Suasu tuo perdidimus, o pessima, viros,
 Suasu tuo totam per urbem foeminas
 Mille et quadringentas trium rabies virum 2120
 Proscripsit, ut darent facultates suas.
 Quare, quia autor huius existi[t] mali,
 Triumviros precibus tuis rursus mone,
 Mandata dicta ut abrogent. haec, quas vides
 Oculis tuis, est mulierum sententia. 2125
- Ful. Egone abrogabo? pessimo vos mavelim
 Letho peremptas.
- Hor. o Furia Stygiae domus!
 Factura numquid? et precatura es viros?
- Ful. Nisi abieris, tibi certa crux supplicium erit,
 Vel ense nostro, quem merita, misere cades. 2130
- Hor. Mulier suavis! hanc colum et rhombum vides?
 Hoc te batyllum, hoc te rutabulum foeminam
 Docebit esse; vertet animum istud veru.
 Haec testa cerebro illisa cerebrum conteret.
- Ful. Egone patiar haec probra? prodi, Hortensia,
 Proдите scelerum copiae: Camilla ero
 Furensque Penthesilea. 2135
- Hor. gusta hanc perticam
 Columque.

- Ful. gladium hunc esuris, cladem dabit.
 Testor Styga, solum cum polo, cunctas Deas:
 Letho malo cadetis omnes.
- Hor. nil minis 2140
 Tuis movemur.
- Ful. fure, fure, furens Fulvia.
- Hor. Non mihi labascit animus, omnis abest timor.

Scena decima

Lepidus, Octavianus, Antonius, Fulvia, Hortensia

- Lep. O Dii boni! quid hoc novi est certaminis?
 Oct. O dive Caesar! quid proelii, quid contuor?
 Ant. Testor Deos, vidisse me nunquam id genus. 2145
 Lep. Vos dirimite citi, minor et rideo satis.
 Oct. Heus foeminae! cur ista Bacchanalia
 His peragitis furore tempestatibus?
 Ful. Iniuriam mihi faciunt, probra ingerunt,
 Pithecia illa et faeda spinturnicia. 2150
 Hor. Quod nos decebat, petiimus de Fulvia;
 Quod non decebat, hoc sumus passae.
- Ant. quid hoc?
 Hor. Ferro necastis liberos, fratres, viros,
 Patres, sorores; si auferetis quoque bona,
 Indigna sexu perpetrare animo sedet. 2155
 Ant. Hos impetus notate, collegae optimi.
 Hor. Nos nemini vim intulimus, aedes nullius
 Diruimus, nullas copias concidimus:
 Quid ergo culpa nos vacantes plectimur?
 Quidnam tributis ita gravamur foeminae? 2160
 Ant. Instant tumultus bellici, argento est opus.
 Hor. Quid? bella quando defuerunt Italis?
 Quando tributa a mulieribus exacta sunt,
 Quas gentium ius semper immunes facit?
- Lep. Tributa bello non dederunt Punico? 2165
 Hor. Vltro dederunt foeminae ex mundo suo,
 Cum patria ipsa gravia tolerabat mala.
 Veniant Britanni, veniat acies Gallica,
 Parthus veniat et Celta: nos patriam
 Tuebimur nostram. absit, ut vobis opem 2170
 Nos inter enses dimicantibus ac opes

- Ad bella contribuamus haec civilia.
 Non Cinna nobis hoc grave imposuit iugum,
 Non Marius, ut nec Sylla nec Pompeius.
- Ant. Quid vos, mulieres, iussa patrum contemnitis? 2175
 Quaenam migravit Furia vestra in pectora?
 Inferre vim cur vultis almae Curiae?
- Hor. Quid quaeris ultra? dicta stat sententia:
 Nihil tributi ad bella tibi concedimus.
- Ful. En, quam eleganter patribus obstant foeminae? 2180
- Ant. Vos rapite Furias!
- Hor. quid? periculum, si viri
 Estis, facite; videbis, an quid foeminae
 Possint, iniqua iura quas tua supprimunt.
- Ant. Audire nequeo pluribus linguam improbam.
- Hor. Neque nos, tyranne, contrucidabis, fere, 2185
 Multos ut inter contrucidasti modo
 Virum optimum, virum eruditum Tullium,
 Laus cuius axis alta tangit sidera.
 Quot vos necastis nobiles? iuvenes? senes?
 Exposita rostris capita caesorum iacent, 2190
 Moestae videmus; flere nec licitum suos
 Nec gemere. dira tabe pollutum est forum:
 Nuper nefastus Brutus in caedem ducis,
 A quo salutem tulerat, armavit manus;
 Invictus acie gentium domitor, pius 2195
 Caesar nefando civium gladio occidit.
 Quantum cruoris Roma nunc iterum videt,
 Lacerata vestro scelere, furioso modo?
 Effusus iste sanguis ascendet polum,
 Divina sequitur Nemesis et punit scelus; 2200
 Veniet dies tempusque, quo reddes tuis
 Animam nocentem sceleribus, iugulum hostibus,
 Desertus et destructus et cunctis egens.
 Non, crede, sunt cuncta licita magistratui,
 Libido quae proponit animo efferat suo. 2205
 Hoc facere laus est, quod decet, non quod libet.
 Namque est superior Dominus, altitonans pater;
 Hic principes constituit, hic firmat duces,
 Tibi regiminis huic ratio danda est tui.
- Lep. Quid tibi videtur Caesar? haec causa est bona, 2210
 Quam protulerunt foeminae.
- Oct. certe nimis
 Crudelis est Antonius cum Fulvia.
- Lep. Ne tragulam iniiciant tibi, cave sedulo.

- Oct. Matres Quiritum, rem gravem lux proxima
Exactius cognoscet; aedes visitate
Vestras, rescindo edicta de vestris bonis. 2215
- Hor. Tibi, Caesar, optimi patris fili optime, -
Vtinam suo viru et veneno noxio
Antonius tibi non adhalaret nimis! -
Grates agemus maximas, dum vivimus. 2220

Chorus canens

- Cho. I. *Seditio luit graves poenas,
Meritas luit, dolus et fucus
Luere cum periuriis:
Sic poena cum comes sequitur culpam.*
- II. *Integritas manet dies omnes;
Placidus regnat, pius et clemens
Ad regna tendit coelitum:
Haec iusta bonis veniunt bona.* 2225
- III. *Conde, Dea, tuum ferrum, conde:
Caesaris caedes punita satis
Triumvirum per Caesarem.
Nunc este, Dei, placidi Romae.* 2230

Potuerit Caium Caesarem devincere, 2270
 Potuerit Marcum commovere Antonium,
 Medullitus qui diligit corpus meum.
 Etenim mulieres mille noverunt vias
 Modosque mille concatenatos sciunt,
 Quibus, velut piscator hamo et linea 2275
 Pisces, inescant vel viros fortissimos.
 Sed en, peropportune adest Antonius;
 Glaucoma certe rursus obiiciam viro.

Scena secunda

Antonius, Cleopatra, Psella

Ant. Salve unicum, Cleopatra, solamen meum.
 Cleo. Mi Marce, salve millies bis millies. 2280
 Vt placuit isthaec navicularis cantio,
 Romane mi Imperator Antoni, tibi?
 Ant. Ita placuit, Cleopatra, mea vitae salus,
 Vt, denuo si personaret in aere,
 In aethere esse me putarim splendido. 2285
 Cleo. Sed quid rependis gratiae hoc pro cantico?
 Ant. Mea grata rosa, mea viola, meum balsamum!
 Quodcunque vis, faciam, omne servitium feram.
 Non me, per altas ire si iubeas nives,
 Pigeat gelatis ingredi Pindi iugis; 2290
 Non, si per ignes ire, per gladios feros,
 Cuncter paratis ensibus pectus dare.
 Cleo. Mandare tam severa non animus mihi est.
 Ant. Age impera, mea Luna, mea Isis, age impera.
 Cleo. Osiri mi mellite, Dionysi optime, 2295
 Saltus movebis, hi placent, Memphiticos.
 Ant. Mea alauda, mea columba, mi passercule?
 Memphiticos; nam sordet Ausonidum medus.
 Aegyptium quodcunque sapit, hoc mihi sapit.
 Sed ecce, saltus ut Canopicus hic placet! 2300
 Cleo. Tu perage tantum cepta, nos spectabimus.
 Non vult ovis sentire verba sibi dari.
 Vincis profecto, Marce mi, cunctos viros;
 Sed repete saltus, memet adiungam tibi.
 Ant. Nae, sic decet: saltare tu docta es nimis. 2305
 Vt nunc tibi placeo, mea salus?

- Cleo. quam optime.
 Ant. Venerilla mea! mea Iuno, quid plus expetis?
 Cleo. Aestus Lyaeo diluemus et choro[s].
 Ant. Et hic, mea salus, facilem habes Antonium.
 Cleo. Heus fida Psella, infunde, quod iussi merum. 2310
 Pse. Regina, fiet; hem tibi, Dea gentium.
 Cleo. Vt nostrum amorem, Marce mi, erga te scias:
 En, tibi propino poculum hoc amplissimum.
 Ant. Iam cor salit, faciam satis promptissime.
 Cleo. En, unionem, Marce mi, hunc quanti aestimas? 2315
 Ant. Sane aestimare tanta nequeo munera,
 Pulchras mulieres, vina generosa aestimo.
 Cleo. Hoc imbibo haustu centies sestertium.
 Ant. O Isis alma! vincis in conviviis,
 Cleopatra dives, apparatu maximo. 2320
 Cleo. Hunc alterum potabis, Antoni, tibi.
 Ant. Regina, parce; detine miraculum.
 Cleo. Flocci facio dona illa, mihi totum est mare.
 Ant. Serva unicum, Regina, naturae hoc opus.
 Cleo. Morigera tibi ero; nam tuo adiuta gladio 2325
 Fratrem meum, meum maritum cum mea
 Sorore et omni regia occidi domo.
 Antoni, apud te precibus effeci meis,
 Octaviam dimitteres ut coniugem.
 Ant. Maiora pete, Cleopatra, maiora auferes. 2330
 Vel tibi petenti scepra Romani imperii,
 Octaviano Marte suppresso, dabo.
 Cleo. Hoc, hoc volo, hoc peto.
 Ant. hoc feres; fasces brevi
 Lagea cernent regna, iam Nilus potens
 Tiberi impotenti iura praescribet sua. 2335
 Cleo. Et tua brevi diadema cinget tempora,
 Rex meus eris totius Aegypti plagae.
 Ant. Me sequere, Domina: iam paratae copiae
 Te pusionem perdocebunt Caesarem.

Scena tertia

Octavianus, Proculeius

- Oct. Triumviratu Lepidus eiectus suo, 2340
 Vitam deinceps agere privatam volet.

	Animam expuit morbo nocentem Fulvia, Genii inquieti et turbulenti foemina. Solut mihi obstat cum Cleopatra Antonius, Latii nefanda Erynnis, Aegypti lues.	2345
	Impulit ut Argos et domos Priameias Facie nocenti Tyndaris, sic et magis Lagi furores auxit Hesperios domus, Scortum impudicum, luxui indulgens suo, Officia cui foeminea facit Antonius, Saltator ille et strenuus et uxorius.	2350
	Vos, milites quicumque sunt, conscribite: Bellum, Senatus quod iubet, iustum inferam.	
<Pro.>	Auguste Caesar, promptus est exercitus Pugnare pro te proque laribus patriis. Fac imperata; mitte, qui bellum indicent, Ne ereptum eat Romana ferus Antonius.	2355
Oct.	Omnia recepto more iam mandata sunt. Sed tu videbis, hostis in nos ne irruat, Depopulet agros, vastet aedes ignibus, Solo aequet urbes coniugesque constupret Et virgines ipsosque nos praedam trahat.	2360
Pro.	Cavebo navus, dummodo haec vita est super.	
Oct.	Nos diligenter interim curabimus, Stet ut acies parata constructo ordine.	2365

Scena quarta

Regulus, Lentulus, Pueri Caesariani, Pueri Antoniani, Spurina

Reg.	Prodite iam, prodite iam, pueri mei: Bellum geremus Caesaris et Antonii. Docebit eadem pugna, uter sit fortior, Caesarne, quem nos coluimus, an Antonius?	
Lent.	En adsumus, quotcunque in hac sumus area; Antonianos esse nos, Regule, scias.	2370
Reg.	Octaviani a partibus nos stabimus. Sed quam prius conserimus inter nos manus, Audire si placuerit, has leges feram.	
Caes. et Ant.	Placet.	
Reg.	in tumultu hoc bellico nemo alteri Laedat oculum.	2375
Caes. et Ant.	probe.	

- Reg. alterum neque vulneret.
 Caes. *et* Ant. Rectissime.
 Reg. nemo ad magistrum deferat
 Nec ad parentes, quae facimus hoc in loco.
 Caes. *et* Ant. Bellissime.
 Lent. sed interim defensio
 Sui prohibita nemini est, si iusta sit. 2380
 Reg. Scelestus est et fur triplex, iniuriam
 Qui non equis remisque propulsat datam.
 Tu, Marce, primo in hoc volo sis agmine.
 Lent. Clodi, sinistram tuque, Herenni, dexteram
 Alam occupa.
 Reg. tu, Poete, claude huncce cuneum; 2385
 Silvane, tu principia cum Mario geres.
 Lent. Tu, signifer, tua signa procura optime.
 Reg. Nunc igitur acie utrinque constructa satis,
 Signo tuba dato canite vos classicum.

Puerorum cantus

Ad arma, pueri, concurrite, 2390
Ad arma, ad arma, ad arma, arma.
Audacibus fortuna favet.

- Reg. Ad arma, ad arma.
 Lent. ad arma, ad arma currite.
 Reg. Hostes ferite, fortiter propellite.
 Lent. Pugnate vos, Antoniani, fortiter: 2395
 Capiunt fugam, causam tuentes Caesaris.
 Reg. Allaudo vos, o milites fortissimi:
 Vrgete pugnam, ruite; iam victoriam
 Nos consequemur. en, fugam capiunt, fugam
 Capiunt miselli! vos pudeat Antonii; 2400
 Antonius devictus est, Caesar viget.
 Lent. Heus Regule, instauremus hoc pugnae genus,
 Si tibi videtur, denuo; nam denuo,
 Quid possit, experiamur, hic exercitus.
 Ant. Placet, placet; nos de integro pugnabimus. 2405
 Reg. Age, hoc dabo tibi etiam petenti, Lentule:
 Pugnabis iterum, iterum a meis superaberis.
 Lent. Hoc te fugit; nam dubia Martis alea est.
 Reg. Verbis nihil opus, coge rursus in ordinem
 Tuos fugaces milites.
 Lent. teneat locum 2410
 Quilibet eum, quem tenuit in primo ordine.

Reg. Signum date iterum, tubicines, cum classico.

Puerorum cantus

*<Ad arma, pueri, concurrite, a
Ad arma, ad arma, ad arma, arma. b
Audacibus fortuna favet.> c*

Reg. Ad arma! ad arma! fortiter concurrite,
Hostes ferite Antonianos denuo.

Lent. Estote fortes milites, iam bona favet 2415
Fortuna nobis.

Reg. state, pueri strenui;
Hostes secundum terga vertent, caedite.

Lent. Praeceptor est, praeceptor huc ad nos venit.
Currite, puelli: scepra contuor imperii.

Spu. Quaenam, puelli, cepit animum insania? 2420

Reg. Au! parce, parce!

Lent. au! au! mali nil fecimus;
Periculum sed fecimus, quemnam penes
Victoria esset: occubit Antonius.

Spu. Ranunculi cum musculis bellum gerunt;
Cras ego aliud docebo vos pugnae genus. 2425
Hominum fidem! quid non iuventus incipit?
Quae audita non ceu simia ad vivum exprimit?
Praesagit hoc Octavio victoriam.

Scena quinta

Milites Antoniani, Proculeius, Octavianus

M. A. Fugite, sodales, fugite cito, commilites.

Alius Fugite fuga celerrima.

Alius pernicibus 2430
Quaerite salutem pedibus.

Alius ah, fugite ocyus.

Alius Fugite, insequuntur Caesaris saevae manus.

Pro. Heus, state, lepores.

Alius tempus haud standi est, fuge.

Oct. Properate vos, abstrusa, defossa, in via
Lustrate celeres; vile non petitur caput 2435

Nec praeda tenuis. unicum monitos volo:
 Servate Dominam, regiae et stirpem domus
 Tenete vinclis, ut triumphum ornem meum.

Pro. Mandata celeriter dabimus effectui.

Scena sexta

Antonius, Cleopatra, Proculeius, Psella

Ant. O luctuosum! o triste bellum Aegyptiis! 2440
 O me editum infelice Saturni die!
 O me beatum! vulnere e vestigio
 Si exolvor hoc, quod mihi mea inflixi manu.
 Nam vivere meum quale mihi erit vivere,
 Cum Domina iaceat fata perpessa ultima? 2445
 Eheu mihi! quid dicam? an haec Dei ultio est,
 Tullii innocentem postulantis sanguinem?
 Hinc morte mortes perpetratas expio.
 Mors tarda, rumpe lucis invisae moras!
 Elabere, anima dura et infelix, cito. 2450

Cleo. Delicium o unicum, levamen, gaudium
 Salusque vitae!

Ant. mortuum tam blanditer
 Quisnam vocat?

Cleo. mi Marce.

Ant. Cleopatra haec mea est.
 Ah, vivis? ah, mea sola, adhuc vivis? refer!

Cleo. Extrema vitam traho, marite, per omnia. 2455
 His attrahite vos funibus Dominum meum;
 Hic namque suspicione caret omni locus.

Ant. Attrahite me, benefida famulorum manus,
 Ad corculum columenque Cleopatram meum.

Pse. O triste visu facinus! o quis non fleat? 2460

Cleo. O Imperator inclyte! o Domine optime!

Ant. Mea Cleopatra, da, occidam gremio in tuo,
 Ne praeda fiam militibus Octavii.

Cleo. O mi marite, quanta rerum haec varietas?
 Quid expetis, mea vita?

Ant. da vinum merum. 2465

Cleo. En, tibi cape hoc.

Ant. praebibo supremum.

- Cleo. haud dixeris,
Vitae o superstes sole servator meae.
- Ant. Ah Caesari, ah, te dede, Cleopatra ah mea;
Clementia huius tibi veniet et gratia.
- Cleo. Ah, mi marite, ne mihi hoc persuadeas: 2470
De me triumphum forte ducet publicum.
Heu, quanta vultus suboritur mutatio?
Ah, occidit! quid nunc agam? ah, ah, occidit.
Heu, heu mihi!
- Pse. Heu Domina, viva caperis, insidias cave. 2475
- Cleo. Heu, quanta fraus! dimitti me, mastigia!
Huc, Psella, sicam porrige.
- Pse. en, Domina, hic habes.
- Pro. Regina, quid moliris? et te et Caesarem
Iniuria afficis. benignus Caesar est;
Hic te receptam in gratiam reddet tuis 2480
Dominamque regni constituet Aegyptium.
- Cleo. Heu mihi! perii! vae, vae mihi! tota occidi!
- Pro. Quieta sis.
- Cleo. nunc innato mortis vado.

Scena septima

Octavianus, Cleopatra

- Oct. Nunc est tyrannis pressa tandem Antonii,
Hoc pugione qui sibi mortem intulit. 2485
Luxus et amores nunc iacent meretricii,
Cleopatra quibus infesta vexavit duces.
Ita tragicus omnes turbidos manet exitus
Eosque, lux<u> et amoribus qui diffluunt.
At ecce, Regina ipsa viva adducitur. 2490
- Cleo. Salve, benigne Caesar et Domine inclyte;
Hoc abstulit mihi nomen, at tibi sors dedit.
- Oct. Surge, Cleopatra, surge nec quicquam mali
Metue: benignum Caesarem me intelliges.
- Cleo. Quaecunque feci, feci et armis et metu 2495
Antonii, nec laesa mens unquam fuit;
Causam tuam secuta sum et defendi eam.
Nunc ubi dedit poenas graves Antonius,
Vnum peto: constitue regnum mihi meum,
Modo ne in triumphum ducta sim ludibrio 2500

Tuae urbi et orbi; vel peremtam me statim
Cum Domino huma.

- Oct. quidnam triumphum, mea, times?
Dominam meam te nomino; regnum tuum
Temet manebit, subditos frenes tuos.
Petita sunt haec tua, nihil tibi denego. 2505
- Cleo. Quid ergo vis me detinere diutius?
Iam redde sceptrum, Caesar; hoc tantum peto
Per sacrosancti memoriam patris tui.
Regnare novi, obtemperare haud est meum.
Memorable haud est nomen, haud est dignitas 2510
In foeminarum poena; id est dignissimum
Encomiis, naturae opus fragile et timens
Clementia atque gratia dignarier.
Vir in viros effunde bilem concitus;
Quid in misellas evomes hanc foeminas? 2515
Ex omnibus, quaecunque mentem atque animam habent,
In orbe toto nil miserius foemina est.
- Oct. Vir sum, mea Cleopatra, foemineo favens
Sexu, nec unquam mulieres laesi bonas.
Nil ergo calamitatis a me senties, 2520
Tantumque abest, ut inferant vim tibi mei,
Vt honore temet prosequantur maximo.
Ergo interim animo sis quieto, prospere
Et ex tui animi res cadet sententia.
- Cleo. Vale, vale mihi benigne Caesar, meque ama. 2525
- Oct. Vos diligenter hic agite custodiam,
Vim ne sibi quam timida fortasse inferat.

Scena octava

Cleopatra, Proculeius, Psella

- Cleo. Non me fefellit animus, aliquid monstri alit.
Vos hinc in arcem currite citi regiam
Ad adferendum literas has Caesari. 2530
Non pertenuis est illa recula ponderis;
Quare volate, Caesar ut rem intelligat.
- Pro. Euro ocyores iussa facturi sumus.
- Cleo. Nunc, Psella mea, nunc, Psella, properato est opus.
- Pse. Quid vis, Domina?

Cleo.	cito aspides profer tuas:	2535
	Mortem oppetemus fortiter. nam Caesar hic, Vt odoror, etsi verba fingit dulcia Potentiamque pollicetur regiam, Mihi triumphum tacitus exornat tamen.	
	Sed hic profecto fallitur Caesar bonus.	2540
	O grata mea animalcula! o saepissime Vestrum probavi virus! en, hoc tu tibi! Ad ubera admovebimus et ad brachia. Nunc exserite venena praesentissima.	
	Sic, sic! cruor promanat. Antoni, o meum, Iam me videbis, sidus; o vim sentio.	2545
	Quid est tibi animi, Psella? virtutem haud sapis?	
Pse.	Corpus venenum invasit, o Domina, integrum.	
Cleo.	Ego dum loquor, vix spiritum infectum traho.	
Pse.	O Domina, Domina, concidis? tecum cado.	2550

Scena nona

Octavianus, Proculeius

Oct.	Currite, volate, currite, moras rumpite, Si forte adhuc pertenuis halet spiritus.	
Pro.	Hem, nullus hic est halitus; plane interiit, Spoliata motu membra video frigida.	
Oct.	Nunc angor, omni me triumphii gloria Morte huius orbatum esse clarae foeminae. Haec illa mulier, quae rei nec Venereae Nec avaritiae statuere metam noverat, Amore regnum est assecuta Aegyptium, Amore eodem intendit adipisci Italum.	2555
	Hoc consecuta haud est, suum vero insuper, Vt ille canis Aesopicus, quodque perdidit. Vos mortuam intro auferte, perimite liberos: Provincia erit Aegyptus Ausonidum optima.	
	Sed nunc tumultu consopito bellico	2560
	Et caede Caii vindicata Caesaris, Dicata Iano templa cludam, patriam, Lateritiam quam accipio, marmoream, si ero Salvus, relinquam. Iuppiter mihi opem tulit Et hic removit carcinomata patriae;	2565
	Huic ergo agam, dum vivo, semper gratias.	2570

Huius in honorem et gloriam illa incendite
Simulacra, regnum ut orbis ad finem ultimum
Servare Romanum velit, eius et velit,
Hostes feros eliminando funditus, 2575
Protegere salvos Imperatores diu,
Qui cuncta servat maximus Deus, optimus.
Cui sit decus, laus et perennis gloria,
Rotator axem quandiu Phoebus teret,
Et bruta pontum quandiu tellus feret. 2580

Caii Iulii Caesaris Tragoediae Finis

Hinweise zur Textgestaltung

Zugrunde liegt die Ausgabe von 1618 mit fehlerhafter Paginierung (S.44f., 48f., 52f., 56f. fehlen; S.46f., 50f., 54f., 58f. sind doppelt gezählt) und dem Titelzusatz „ex Plutarcho, Appiano Alex. Suetonio, D. Cassio, Joh. Xiphilino, etc. maximam partem concinnata, et ad versus omnem temerariam seditionem atque tyrannidem ita conscripta, ut ἀξιολογημότερα et praecipuas Roman. historias, ab V. C. ad Imper. usque Octav. Aug. breviter commemoret“. Der auf der Ausgabe von 1616 basierende Abdruck des 1. Aktes von Grzesiowski (1991) wurde verglichen, die zeitgenössische Übertragung ins Deutsche von Gerson (1616) wurde eingesehen.

Perioche und Darstellerverzeichnis sind oben im umgekehrter Reihenfolge abgedruckt; für zusätzliche Änderungen in Letzterem sei hier auf die Originalformulierungen verwiesen: Quirinus *Primus*, Caesar *caesus*. Anno [...] 709., Cicero *proscriptus*, et *occisus*., M. Brutus *conservatus*: [...] *caedem*., D. Brutus *Decimus* [...] *Caesare*., Cassius *evectus*., Trebonius *Caesaris*., Cavarilla *Foemina*, Genutius *Luc.*, Porcia *favillas*, [...] *compresso*., Hortensia *Foemina*, Lepidus *Triumvir*., Augustus *Caesatis Sororis* [...] *est*., Fulvia *perpetrandas*, [...] *armavit*., Psella *Virgo nobilis*; [...] *occumbit*, Regulus/Lentulus *Puerorum*.; die drei Chöre wurden ergänzt. Nicht eindeutig sind die Sprecherabkürzungen 1434-1468 mit *Ca.*, *Cas.* für *Casca* oder *Cassius* sowie 1464, 1470 mit *Ci.* für *Cinna* oder *Cimber*.

Die lateinischen Fassungen der griechischen Verse - im Original durch andere Schrift abgesetzt und z. T. am Rand gedruckt - sind nicht in die Verszählung einbezogen.

Orthographie und Interpunktion wurden überarbeitet und nach Möglichkeit vereinheitlicht. So wurde stets gedruckt *i* für *j*, *v* für konsonantisches *u*, *u/V* für vokalisches *u/U*, *causa* für *caussa*, *proel-* statt *prael-* (142, 163, 233, 284, 305, 322, 382, 389, 518, 557, 1564, 1775, 2144; wie 1616), *quic-* statt *quid-* (311, 695, 696, 1647, 2493) sowie 220 *caesorum* (1616) statt *coesorum* (1618), 258 *vindicat* statt *vendicat*, 267 *cedit* (1616) statt *caedit* (1618), 516 *promta* statt *prompta*, 1135 *Iuppiter* statt *Iupiter*, 1584 *poenas* statt *paenas*, 2122 *autor* statt *author*, 2420 *cepit* statt *caepit*, 2541 *saepissime* statt *sepissime*, 2569 *Iuppiter* statt *Iupiter*.

Stets groß geschrieben wurde: *Deus*, *Dea* (771a, 839, 849, 939, 1286, 1370, 2094), *Dominus*, *Domina* (816, 1526, 2338, 2437, 2445, 2456, 2535), *Furia* (1754, 1766, 2020, 2127, 2181), *Imperator* (298, 602, 911, 1135, 1886, 2576), *Rex*, *Regina* (747, 919, 967, 1144, 1145, 1147, 1391, 1405, 1608, 2324), *Senatus*, *Senator* (884, 927, 1139, 1248, 1392, 1468, 2045) sowie 106 *Solis*, 348 *Augustissime*, 396 *Stygia*, 807 *Vesta*, 821 *Vesta*, 877 *Re*, 1347 *Curiam*, 1425 *Curiam*, 1434 *Curia*, 1437 *Curiam*, 1541 *Diva*, 1678 *Curia*, 1948 *Orator*, 1996 *Cerberus*, 2127 *Stygiae*, 2491 *Caesar*, 2493 *Cleopatra*, 2507 *Caesar*, 2536 *Caesar*; klein dagegen: 32 *spiritus*, 32 *lex*, 101 *amici*, 225 *septicollis*, 285 *rector*, 429 *schlavette*, 531 *blarritum*, 581 *patriae*, 581 *pater*, 588f. *patriae*, 588f. *ensor*, 943 *praetor*, 948 *praetor*, 1063 *amici*, 1138 *patriae*, 1144 *salve*, 1193 *plagas*, 1263 *pater*, 1351 *domi*, 1463 *notam*, 1479 *cives*, 1579 *vibrant*, 1581 *germanae*, 1586 *O fata*, 1638 *foeminarum*, 1671 *sacrosanctus*, 1680 *clementia*, 1684 *clementia*, 1689 *enthe*, 1739 *consul*, 1783 *consule*, 1818 *cicere*, 1874 *catastrophen*, 1919 *poetae*, 240 *luctuosum*, 2097 *iuvenes*, 2144 *dive*, 2222 *dolus*, 2552 *spiritus*, 2390 *pueri*, 2412a *pueri*, 2416 *pueri*.

- 13 *iacio* 1616 statt *iaceo*
- 26 *nihil* 1616 statt *nil*
- 86 *cuncta* statt *cunta* 1616
- 202 zu erwarten *Pothino*, doch vgl. z.B. Aureli, ‘Pompeius’
- 210 *meae* 1616 statt *mea*
- 253 *militum* 1616 statt *militium*
- 282 *regum* 1616 statt *regnum*
- 293 *χρῆ* 1616 statt *χρη*
- 296 *orbis* 1616 statt *urbis*
- 297 *Iulo* 1616 statt *Iulio*
- 309 *D. Br.* 1616 statt *M. Br.*
- 375 *punit is* 1616 statt *punitis*
- 384 *hos* 1616 statt *hoc*
- 427 *O Alrun’* 1616 statt *O Arun’*
- 441 *fonte* 1616 statt *fronte*
- 462 *deposcis* 1616 statt *deposcit*
- 477 *capto* statt *capta*
- 507 *animos* 1616, *amos* 1618
- 535 evtl. *buccinae*, vgl. Gerson
- 562 *Caes.* 1618, Gerson; ausgelassen 1616
- 609 *urbi* 1616 statt *orbi*
- 717 *primis* statt *primus*
- 771 *μεμοι-* statt *μεμο-*

784	<i>beatam</i> statt <i>beatum</i>
788	<i>quot</i> statt <i>quod</i>
812	<i>rapidae ... flammae</i> statt <i>rapida ... flamma</i> (vgl. 828f.)
848	<i>hunc</i> statt <i>hanc</i>
871	<i>aliter</i> statt <i>alter</i>
886	<i>eique</i> statt <i>etque</i>
947	<i>Bruto</i> statt <i>Brute</i>
1029	<i>condita</i> statt <i>condida</i>
1051	<i>monarcha</i> statt <i>monarha</i>
1064	Φίλον statt Φίλους
1150	<i>mitem</i> statt <i>mittem</i>
1152	<i>carbone</i> statt <i>carbone</i>
1216	<i>secus</i> statt <i>secas</i>
1301	<i>nostram</i> statt <i>nostnem</i>
1334	<i>oro</i> statt <i>ore</i>
1360	<i>Caesarem</i> statt <i>Coesarem</i>
1369	<i>barbaras</i> statt <i>babaras</i>
1387	<i>venturus</i> statt <i>verturus</i>
1407	<i>bonis</i> statt <i>benis</i>
1457	<i>necdum</i> statt <i>nec dum</i>
1462	<i>adhucne</i> statt <i>adhuc ne</i>
1466	<i>Iuppiter</i> statt <i>Iuppitr</i>
1516	<i>hic</i> statt <i>his</i>
1524	Vers doppelt, gestrichen
1543	evtl. <i>terrae</i> statt <i>terra</i>
1551	<i>atra ab</i> statt <i>atrab</i>
1553	<i>per</i> statt <i>fer</i>
1557	<i>vindicate</i> statt <i>vindicatae</i>
1558	<i>luent</i> statt <i>luens</i>
1580	<i>sontes</i> statt <i>fontes</i>
1617	<i>lacrymas</i> statt <i>lacymas</i>
1622	<i>errant</i> statt <i>errans</i>
1645	<i>mille</i> statt <i>millae</i>
1668	<i>et</i> statt <i>ut</i>
1675	<i>intra</i> statt <i>intna</i>
1685	<i>es</i> statt <i>est</i>
1688	<i>numen</i> statt <i>uumen</i>
1702	<i>sceptrum</i> statt <i>sceptrnm</i>
1844	<i>allubescit</i> statt <i>alubescit</i>
1853	<i>confestim</i> statt <i>confesim</i>
1880	<i>peracerbam</i> statt <i>per acerbam</i>
1890	<i>spoondi</i> statt <i>spospondi</i>
2122	<i>existi</i> statt <i>existit</i>
2171	<i>nos</i> statt <i>vos</i>
2184	<i>linguam</i> statt <i>liuguam</i>
2187	<i>eruditum</i> statt <i>eruditnm</i>
2210	<i>quid</i> statt <i>quia</i>
2217	<i>optime</i> statt <i>optimi</i>
2255	<i>norunt</i> statt <i>noruut</i>
2277	<i>peropportune</i> statt <i>per opportune</i>
2308	<i>choro</i> statt <i>choros</i>
2354	<i>Pro.</i> ergänzt; entsprechend Gerson
2423	<i>occubuit</i> statt <i>occubit</i>
2489	<i>luxu</i> statt <i>lux</i>
2514	<i>concitus</i> statt <i>eoncitus</i>
2543	<i>admovebimus</i> statt <i>admuvebimus</i>

'Komma' gestrichen vor *et, atque, -que, neque, nec, aut, vel, -ve, an, quam* u.ä.: P1, 3, 6, 17, 33, 33, 44, 49, 51, 55, 87, 94, 97 (wie 1616), 99, 125, 138, 147, 147 (1616 'Punkt'), 149, 161, 170, 190, 199, 221, 251, 255, 268, 280, 320, 320, 367, 374, 386, 390, 399, 419, 466, 486, 505, 513, 522, 529, 540, 546, 546, 567, 570, 575, 590, 597, 601 (wie 1616), 605 (wie 1616), 605 (wie 1616), 625, 631, 642 *dolor*, 644, 691, 698, 698, 709, 716, 717, 725, 740, 758, 768, 772a, 774, 790, 792, 794, 794, 796, 796, 798, 809, 811, 817, 823, 857, 877, 878, 885, 890, 891, 898, 898, 898, 918, 924, 932, 943, 949, 964, 966, 990, 1025, 1047, 1049, 1057, 1070, 1071, 1084, 1085, 1101, 1109, 1111, 1122, 1149, 1160, 1161, 1161, 1161, 1204, 1211, 1221, 1227, 1237, 1242, 1284, 1287, 1287, 1288, 1289, 1301, 1338, 1349, 1372, 1376, 1380, 1388, 1404, 1410, 1424, 1428, 1430, 1431, 1481, 1485, 1492, 1495, 1502, 1504, 1505, 1508, 1515, 1516, 1545, 1547, 1562, 1563, 1563, 1565, 1568, 1569, 1574, 1578, 1590, 1600, 1600, 1601,

1622, 1631, 1633, 1636, 1637, 1649, 1652, 1665, 1667, 1668, 1669, 1672, 1682, 1686, 1705, 1716, 1717, 1727, 1732, 1745, 1746, 1751, 1758, 1843, 1855, 1936, 1944, 1945, 1947, 1948, 1959, 1973, 1991, 1994, 2005, 2034, 2039, 2040, 2050, 2056, 2072, 2085, 2089, 2092, 2096, 2097, 2097, 2110, 2136, 2174, 2175, 2175, 2180, 2200, 2203, 2171, 2246, 2253, 2254, 2273, 2327, 2346, 2355, 2361, 2362, 2377, 2384, 2435, 2451, 2459, 2480, 2488, 2491, 2493, 2497, 2537, 2557, 2565, 2569, 2578

'Komma' gestrichen nach: P1 *Iulius*, 11 *Paliliumque*, 27 *omnia*, 43 *fracta* (nur 1616), 57 *regibus*, 127 *nepos*, 141 *divitis*, 171 *Aquitaniae*, 228 *mea*, 232 *gestas*, 232 *tuis* (1616 'Punkt'), 240 *tuis*, 260 *partae*, 265 *Fortuna*, 280 *orbem* (wie 1616), 285 *domitor*, 291 *Parthos*, 335 *praetura*, 347 *te*, 363 *gravi*, 400 *longis*, 439 *secula*, 532 *sono* (1616 'Punkt'), 568 *iussit*, 582 *Quiritum*, 590 *Quiritum*, 601 *Quiritum*, 630 *omnes*, 708 *moeroribus*, 711 *nescia*, 716 *optimos*, 721 *mihi*, 747 *Rege*, 748 *princeps*, 828 *globo*, 841 *premente*, 844 *pium*, 888 *putans*, 899 *consul*, 908 *praebitam*, 927 *Senatoribus*, 955 *viris*, 1026 *fratre*, 1026 *praestolabimur*, 1101 *Brutosque*, 1117 *manu*, 1204 *gloria*, 1248 *mea*, 1273 *coelo*, 1287 *Deorum*, 1503 *rigido*, 1520 *patris*, 1546 *trahens*, 1572 *penates*, 1711 *effusum*, 1723 *amore*, 1855 *sint*, 1916 *dedecus*, 1934 *fabulam*, 1953 *Tusculana*, 1999 *supplicia*, 2132 *rutabulum*, 2134 *illisa*, 2169 *nos*, 2196 *Caesar*, 2230 *satis*, 2170 *opem*, 2252 *meis*, 2261 *virtute*, 2302 *sentire*, 2325 *gladio*, 2326 *maritum*, 2380 *sui*, 2510 *dignitas*, 2525 *vale*, 2529 *regiam*, 2555 *gloria*

'Komma' ergänzt: 4 *terras*, 23, 43, 89 *tibi*, 89 *Roma*, 135 *te*, 137 *terra*, 137 *vives*, 140 *Marcelle*, 140 *vives*, 143, 143, 165, 174, 174, 189, 189, 200, 200, 215 *sed*, 216, 216, 225 *nec*, 245 *et*, 269 *sunt*, 270 *et*, 276 *palam*, 276 *sunt*, 284 (nur 1616), 295, 300 *culpam*, 301, 301, 302, 302, 304 *fatemur*, 309 *supplices*, 309 *Caesar*, 316, 317, 317, 317, 331 *tibi*, 334, 334, 337 *te*, 337 *Brute*, 346, 346, 348, 350 *tuumque*, 350 *Caesar*, 359 *tuumque* (wie 1616), 359 *Caesar* (wie 1616), 369, 376, 376, 391, 391, 397, 397, 397, 398, 398, 401 *mane*, 402, 402, 402, 403, 403, 403, 408 *heus*, 418, 420, 421, 424, 424, 427, 429 *thuro*, 430 *puniunt*, 430 *Cicero*, 443, 444 *hoc*, 444 *Tulli*, 455 (wie 1616), 472, 501, 504, 504, 513, 513, 515, 515, 515, 516, 517 *vos*, 519 *Alleman*, 520, 526, 527, 527, 527, 537, 537, 538 *videres*, 538 *Marce*, 554, 554, 555 *specto*, 555 *Caesar*, 569, 595, 603, 613, 613, 617, 624, 632 *cuncta*, 637 *huc*, 637 *expetis*, 644, 646 *laetor*, 646 *usque*, 656 *dixeris*, 657, 658, 662 *eloquere*, 666, 666, 680, 681, 684, 686 *loquare*, 688 *filia*, 702, 703 *digna*, 703 *coniux*, 706, 706, 721 *accessit*, 730 *fare*, 733 *inferre*, 734, 740, 740, 746, 754, 756, 759, 760, 760, 762, 762, 773, 773, 773, 775, 785, 786 *Hortensia*, 789, 794, 811 *age*, 817 *vel*, 818 *age*, 826 *agite*, 833, 852, 853, 857 *et*, 859, 859, 862, 862, 865 *quid*, 867 *ut*, 871 *aliter*, 888 *nunc*, 905, 905, 905, 906, 921, 930, 939 *adeste*, 941, 943, 946, 948 *putasne*, 961 *age*, 962, 970 *dicta*, 979 *quicquid*, 979 *Brute*, 996 *Senatores*, 1006, 1010 *sed*, 1048 *divitibus*, 1062, 1066, 1066, 1072, 1090, 1090, 1126 *occido*, 1129, 1129, 1130, 1131, 1131, 1137, 1143, 1144 *salve*, 1147 *tuum*, 1147 *magne*, 1149, 1165, 1165, 1165, 1183, 1189, 1195 *nunc*, 1200, 1200, 1217 *vos*, 1217 *amici*, 1226, 1229, 1232, 1233 *iuvate*, 1234, 1247, 1248 *exorem*, 1250, 1250, 1256, 1257, 1261, 1262, 1262, 1266, 1266, 1266, 1274, 1274, 1290, 1290, 1291, 1291, 1297 *ah*, 1297 *fastidi*, 1298, 1298, 1304, 1308, 1309 *ah*, 1311 *ah*, 1313, 1315, 1317, 1319, 1321, 1323 *ah*, 1331 *omne*, 1335 *deposcis*, 1337 *aspice*, 1341, 1344 *mane*, 1344 *ecce*, 1345, 1345, 1351, 1352, 1354, 1354, 1365, 1365, 1365, 1365, 1387, 1387, 1409, 1409, 1415, 1416 *licet*, 1418, 1420 *ah*, 1425 *Caesar*, 1427 *en*, 1429 *et*, 1433, 1433, 1435, 1435, 1444 *miserere*, 1451, 1454, 1456, 1456, 1457, 1459 *ferre*, 1461, 1463, 1463, 1466, 1475, 1475, 1483, 1487, 1496, 1497, 1498, 1499, 1499, 1512, 1518, 1527, 1527, 1528, 1535, 1535, 1535, 1536 *nunc*, 1540 *ah*, 1549, 1555, 1555, 1555, 1556, 1557, 1586, 1587, 1592, 1592, 1593, 1595, 1595, 1595, 1596, 1597, 1597, 1599, 1600, 1602 *ah*, 1604, 1604, 1605, 1606, 1611, 1612, 1614, 1618, 1618, 1632, 1634, 1634, 1636, 1636, 1640, 1644, 1660, 1661, 1663, 1663, 1665, 1666, 1685 *es*, 1685 *Caesar*, 1689, 1689, 1691 *illa*, 1698, 1712 *grates*, 1712 *summe*, 1712 *fundo*, 1716 *et*, 1716 *fili*, 1721, 1721, 1732 *mihique*, 1737, 1737, 1739, 1739, 1742, 1742, 1752, 1753, 1753, 1753, 1754, 1754, 1754, 1759 *historice*, 1771, 1771, 1779, 1779, 1779, 1780 *audias*, 1795, 1800, 1803 *i*, 1804 *et*, 1805 *senties*, 1805 *Tulli*, 1806, 1817, 1832, 1833, 1840, 1844 *allubescit*, 1850 *perage*, 1850 *centurio*, 1865, 1867, 1871 *subsiste*, 1875, 1875, 1883, 1885 *Ciliciae*, 1885 *Roma*, 1891, 1891, 1891, 1933 *agite*, 1938 *postera*, 1950, 1956, 1958, 1967 *Quinte*, 1977, 1977, 1978 *heu*, 1978 *hac*, 1980 *ah*, 1986 *quaeris*, 1988, 1991 *sustulisti*, 1998, 1999, 2002, 2002, 2006, 2007, 2010 *age*, 2010 *age*, 2013, 2017, 2017, 2026, 2026, 2026, 2029 *sic*, 2031, 2039, 2040, 2050 *sic*, 2059, 2060, 2069, 2073, 2073, 2076 *sequar*, 2080, 2080, 2083, 2097, 2098, 2099, 2113, 2115, 2122 *quare*, 2135 *prodi*, 2144, 2151, 2152, 2156, 2181, 2185 *nos*, 2185 *tyranne*, 2185 *contrucidabis*, 2204 *non*, 2204 *crede*, 2213, 2217 *tibi*, 2229 *conde*, 2229 *Dea*, 2232, 2232, 2236, 2236, 2238, 2238, 2239, 2239, 2257, 2257, 2259, 2263, 2275, 2277, 2282, 2284 *ut*, 2300, 2305, 2309, 2309, 2311, 2311, 2312, 2312, 2313, 2315, 2315, 2315, 2319, 2322, 2324, 2324, 2330, 2333 *hoc*, 2338, 2352, 2353, 2353, 2356 *mitte*, 2366 *iam*, 2369 *Caesarne*, 2371, 2371, 2374, 2383, 2383, 2384, 2384, 2384, 2385, 2385, 2386, 2387, 2387, 2390 *arma*, 2390 *pueri*, 2393 *Ad arma*, 2395, 2395, 2397, 2399 *en*, 2402 *Regule*, 2403, 2403, 2404, 2404, 2406, 2406, 2412, 2412, 2416, 2419, 2420, 2420, 2421, 2429, 2429, 2431, 2433 *heus*, 2433 *state*, 2449, 2450, 2450, 2454, 2454, 2454, 2455, 2455, 2458 *me*, 2462 *da*, 2464, 2465, 2466, 2468 *ah*, 2468 *dede*, 2470, 2472, 2473, 2473, 2473, 2474, 2475 *Domina*, 2476, 2476, 2477, 2477, 2477, 2477, 2478, 2482, 2489, 2491, 2493, 2502, 2502, 2507, 2516, 2518 *sum*, 2534, 2534,

- 2534, 2535, 2542, 2545, 2545, 2545, 2546, 2547, 2548, 2548, 2550, 2550, 2553 *hem*, 2557, 2567 *patriam*, 2571, 2571
- 'Komma' statt 'Punkt': 153 (wie 1616), 197 (nur 1616), 339 (wie 1616), 366 (wie 1616), 405 (nur 1616), 484 (nur 1616), 521 (wie 1616), 961 *ducem*, 996 *conspexerint*, 1113, 1205, 1329 *tuum*, 1344 *contuor*, 1446, 1529, 1563, 1582, 1623, 1657, 1678 *ipse*, 1725, 1930, 1944, 1974
- 'Komma' statt 'Doppelpunkt': 11, 32, 43, 48, 48, 52, 78 (nur 1616), 79, 85, 126, 133 *Fabricius*, 217, 244, 287, 313, 326, 337 *consulem*, 361 *nostras*, 367, 385, 389, 450, 461, 511, 544, 574, 577, 578, 584, 592, 593, 604, 607, 615, 625, 631, 691, 700, 743 *Claudia*, 790, 793, 806 *nomina*, 807 *virgines*, 820 *nomina*, 843, 847, 883, 884, 919, 939 *Deae*, 956 *sentiant*, 973 *belli-*
cis, 984, 984, 1141, 1157, 1180, 1181, 1214, 1269, 1276, 1300, 1325, 1326, 1331 *tibi*, 1395, 1423, 1450, 1491, 1523, 1551, 1552, 1554, 1554, 1564, 1571, 1615, 1624, 1630 *sustulit*, 1673, 1674, 1677, 1678 *est*, 1694 *flamma*, 1747, 1801, 1844 *Romulum*, 1866, 1899, 1910, 1921, 1922, 1923, 1952, 1955 *facient*, 2004, 2015, 2018, 2044, 2075, 2118 *viros*, 2142, 2154 *bona*, 2157, 2158, 2168 *Gallica*, 2174, 2264, 2265, 2266, 2299, 2347, 2360, 2360, 2504, 2538, 2566
- 'Komma' statt 'Strichpunkt': 213, 214, 240 (1616 'Doppelpunkt'), 245 *sunt*, 250, 327, 344 (wie 1616), 453, 782, 1086, 2270
- 'Komma' statt 'Fragezeichen': 279, 279, 399, 707, 2446
- 'Komma' statt 'Ausrufezeichen': 721, 1264
- 'Komma' statt 'Klammer': 901, 901, 1166, 1166, 1466 *nunc*, 1466 *bene*, 2090, 2090
- 'Punkt' gestrichen: 498 *alligant* (1616 'Komma'), 827 *moveamini*, 1099 *sedabitur*, 1206 *sese*, 1438 *patres*, 1541 *spiritum*, 2068 *extiti*, 2137 *perticam*, 2253 *loquor*
- 'Punkt' ergänzt: 76 (nur 1616), 354, 398 (wie 1616), 472 (wie 1616), 678, 755 ..., 819, 819, 930, 1190, 1458 *tibi*, 2037, 2243
- 'Punkt' statt 'Strichpunkt': 1035, 1179, 1464 *τέκνον*, 2124, 2264, 2569
- 'Punkt' statt 'Doppelpunkt': P9, 80, 255, 286, 290, 312, 338, 347, 363, 596, 622, 627, 651, 714, 801, 855, 870, 1069, 1077, 1139, 1201, 1221, 1231, 1232, 1252 *nolo*, 1383, 1398, 1400, 1407, 1442, 1507, 1601, 1847 *est*, 1915, 1920, 1946, 1953, 1976, 2012, 2048, 2098, 2170, 2205, 2479, 2545
- 'Punkt' statt 'Komma': 16, 47, 242, 279, 341, 398, 424, 438, 456, 469, 515, 727, 799, 810, 836, 844, 851, 878, 1007, 1129, 1136, 1233 *marmore*, 1245, 1338, 1345 *amicum*, 1379, 1487 *re-*
lictum, 1498, 1503, 1536, 1634, 1702, 1709, 1721, 1751, 1752, 1872 *consulis*, 1931, 2002, 2060 *flebiliter*, 2073, 2074, 2076, 2114, 2184, 2192, 2231, 2247, 2260, 2318, 2355, 2367, 2372, 2417, 2436, 2489, 2497, 2513, 2519, 2536, 2571
- 'Punkt' statt 'Fragezeichen': 1411
- 'Strichpunkt' gestrichen: 44 *Veientibus* (1616 'Komma'), 138 *Africa*, 1035 *vincare*, 1929 *plagis*
- 'Strichpunkt' ergänzt: 930, 1650, 1855, 2421
- 'Strichpunkt' statt 'Punkt': 379, 965, 1330, 1409, 1836, 1969, 2496
- 'Strichpunkt' statt 'Doppelpunkt': P7, P12, 2, 21, 24, 28, 264, 273, 281, 294a, 323, 333, 382, 452, 453, 458, 461, 473, 510, 548, 576, 586, 603, 620, 661a, 695, 699, 723, 748, 791, 841, 843, 845, 868, 905, 928, 1025, 1106, 1119, 1137, 1171, 1186, 1192, 1209, 1238, 1243, 1304, 1405, 1445, 1490, 1497, 1506, 1573, 1683, 1704, 1808, 1882, 1912, 1945, 1951, 1954, 1975, 2045, 2133, 2151, 2154, 2194, 2298, 2370, 2501, 2503, 2546
- 'Strichpunkt' statt 'Komma': 15, 38, 88, 95, 147, 150, 253, 257, 288, 294, 376, 391, 397, 401, 403, 437, 464, 483, 511, 524, 531, 555, 558, 562, 605, 627, 702, 726, 746, 781, 838, 893, 897, 937, 952, 968, 975, 1006, 1007, 1043, 1062, 1063, 1071, 1144, 1157, 1175, 1213, 1228, 1234, 1278, 1312, 1399, 1450, 1473, 1479, 1508, 1559, 1602, 1617, 1708, 1736, 1770, 1803, 1806, 1846, 1925, 1933, 1950, 1958, 1971, 1986, 2000, 2015, 2026, 2051, 2053, 2059, 2062, 2071, 2117, 2182, 2191, 2200, 2207, 2215, 2225, 2237, 2246, 2251, 2277, 2303, 2311, 2322, 2325, 2333, 2356, 2385, 2395, 2398, 2400, 2405, 2408, 2416, 2424, 2435, 2456, 2468, 2479, 2491, 2507, 2511, 2514, 2531, 2553, 2570
- 'Doppelpunkt' gestrichen: 84 *queunt*, 233 *concita*, 234 *gentium*, 235 *prospera*, 459 *omnibus*, 585 *aedibus*, 614 *ambulet*, 615 *sedeat*, 615 *vigilet*, 719 *improbos*, 755 *viveret*, 1080 *remiges*, 1080 *anchors*, 1103 *musca*, 1531 *data*, 1570 *trabe*, 1699 *disertus*, 1764 *illacrymabili*, 2265 *mollicella*, 2266 *nitentes*, 2361 *urbes*
- 'Doppelpunkt' ergänzt: 583, 961, 1130, 2419
- 'Doppelpunkt' statt 'Punkt': 107, 110, 1684, 1689, 2312
- 'Doppelpunkt' statt 'Strichpunkt': 122
- 'Doppelpunkt' statt 'Komma': 77, 101, 328, 332, 457, 504, 516, 739, 771a, 853, 854, 940, 957, 1023, 1072, 1114, 1229, 1290, 1316, 1318, 1320, 1334, 1340, 1341, 1375, 1384, 1418, 1431, 1474, 1509, 1668, 1702, 1708, 1833, 1848, 1871, 2072, 2113, 2136, 2139, 2223, 2227, 2229, 2305, 2338, 2352, 2366, 2397, 2406, 2470, 2494, 2499, 2535, 2563
- 'Fragezeichen' ergänzt: 834, 859, 2454 *adhuc vivis*
- 'Fragezeichen' statt 'Punkt': 400, 425, 710, 1128, 1408 *subducis*, 1528, 1825, 1893, 2306, 2315
- 'Fragezeichen' statt 'Komma': 2447, 2473

- 'Ausrufezeichen' gestrichen: 986 *gestit*, 1223 *rector*, 2038 *amplissimus*
'Ausrufezeichen' ergänzt: 502, 681, 942, 1266 *salus*, 1666, 1675, 1867, 2219
'Ausrufezeichen' statt 'Punkt': 589, 600, 942, 947, 1416, 1714 *salus*, 1864, 2115
'Ausrufezeichen' statt 'Strichpunkt': 608, 1619
'Ausrufezeichen' statt 'Doppelpunkt': 830, 1256, 2084
'Ausrufezeichen' statt 'Komma': 1260, 1265, 1415
'Ausrufezeichen' statt 'Fragezeichen': 2087, 2454
- 'Anführungszeichen' ergänzt: 390, 917, 946f.
'Gedankenstriche' statt Klammern: 57ff. (59 'Klammer' nur 1616), 502, 1225f., 1665f., 1675, 2218f.